

Pavle
Zidar

6. 1. 1932–12. 8. 1992

Trpljenje zemlje

In mem. J. Udoviču

Prijatelj, župni upravitelj v za-
breški farici, nekaj kilometrov proč
od Zelencev ali izvira Save, je bil
edini, če ne sploh zadnji in prvi, ki
je med fajmoštri bral slovensko lite-
raturu, z naglas razmišljenim užit-
kom, brez samocenzure in bojazni,
da bi se ga dotaknil estetski greh,
s katerim je ta roba tolikanj našarje-
na; pa ne le to, škof R. C. je bajè
dejal na nekem dogmatičnem semi-

narju za farne voditelje čred, da je slovenski pisatelj (in pisatelji vobče razen enega samega) najbolj poganski element, ki je dobesedno nabit z razkrajevalnim dimom spodnjega sveta in kot tak nepriporočljiv za dušo in telo, če se le-ta hoče zveličati in po sebi tudi druge, katere so ji po božjem usmiljenju dodeljene... In škof je povlekel iz malega, ličnega diplomatskega kovčka, ki si ga je nabavil pri münchenskem Hertiju, ko je tam gôri delil birmansko maziljenje izseljeniškim otrokom, Zmote dijaka Tjaža, roman pisatelja Florjana Lipuša, zamahnil z njim z leve proti desni, kakor da si maže na kruh sončno svetlobo, saj je prav takrat lila mimo njega v nekakšno sestavljenko prometne zagate.

To, to, to, je mahal, grozil, vpil (bajè) in še več: kričal in brlizgal, je bogokletno delo, branje, ki ga ne priporočam, pač pa nanj namenoma ciljам, da bi spoznali, kako za nedolžnimi naslovčki, kjer bi človek pričakoval v oblicah krompir, tiči celoten, kompleten, viden in slišen hudič – žareče žensko meso.

Ženska je, tako misli škof, njihova večna nevarnost. Nanjo jih hudič lovi ob vsaki prosti minutki. Sicer pa to oni dobro vedo, bratje po Jezusu... Ženska je smrdljiv element človeštva. Metla in krpa ter voda ji niso niti malo naključno navrženi kot sredstvo in opravilo, ampak je to simbol, pod katerim rjove lev iz Razodetja. Dà – tudi one so rjoveči lev. In v tisti knjigi F. L., kajne, so izrisane njene limanice do mavričnega spektra. Pisatelj, priznajmo mu, je brlizgal škof, je bil samo orodje demonije, kakor to pojmuje zlahetni Goethe, ne pa Grki, ki imajo hudiča za enega od manjših bogov (ki bo šele zrastel v pozitivno silo)... In zagotovo je to, je nadaljeval škof, pisateljeva osebna življenjska izkušnja. Z njo se pa hvaliti – z njo iti v širni beroči slovenski svet, je poslanstvo, ki mu ga je posredno po ženski

naložil svetlonosec (Lucifer) . . . V ženski se sprepletata dva svetova, Marijin, *Glej, dekla sem Gospodova*, ali pa lirika *Visoke pesmi*, kar je njen spodnji delež, iz katerega se rojevamo v strašnih bolečinah in mazivih (kri, sluz, voda), ustrezno pač temu, kakor so bili pri tem kakovostni užitki. Zato ni čudno (škof), da si zadnje čase ženske vse česteje želijo moške navzočnosti ob rojevanju otroka, da bi ti spoznali snovni del vidnih orgiastičnih iztočnic. To je nekakšno podaljševanje ejakulta na ravni sadomazohizma. Kadar bodo, in če bodo, brali to bridko nedolžnico, naj vejo, da jih v nji pričakujejo črte lascivnosti, katere je že papež Julij II. preganjal z vso strogostjo, ko je hotel Michelangelo spremeniti Sikstino v navaden bordel. (Kasneje je to žal uspelo.)

Pisatelj (F.L.) je mojster sloga in besede in ume odliti v ta mavec prispodobe masko prskajočega se ženskega telesa. Škof je moral priznati bratom po Jezusu, da je vse to bral z veliko človeško zavzetostjo, deloma zato, ker človek, dokler bo živ, bo pač tičal v vrtincu greha; deloma pa zato, ker ga k temu sili visoka služba apostolstva. Greh navsezadnje morajo spoznavati, in celo dobro je, da jih obiskuje, kakor jih – v filmu, glasbi, knjigi. Gledati, poslušati in brati morajo tako, da bodo vedeli predvsem za cilje omenjenega poslanstva – odtrgati jih od miru in jih vpreči v nemir in pogubnost. Tam naj bo, človek! V gnoju kakor muhe, črvi, zarazne plesni, ki se koté iz življenja nižin. In če to zdaj parafrazira (njegova prevzvišenost) na raven izkušnje, lahko reče samo to, da se dandanes dramijo iz teh danosti v Peruju kolera in v Mehiki ista reč. Pa še kje.

Knjige naj le bero, vendar tako, da bodo spoznali v njih družbeno bit sporočila. Funkcijo esteticizma. Pismenost, ki je onečiščevanje znanja branja. In z dioptrijo, ki jim je podeljena po našem Gospodu . . . Grehu se seve ni moči izogniti, saj bomo v njem živeli do zadnjega trenutka, gre pa pri tem za dvoje: že to je veliko, da vedo zanj, in pa, da se ob njem opredelijo kot informaciji o informaciji.

Amen.

Prijatelj Janez Zabret, ne župnik in ne kaplan, pač pa nekaj vmes, mezeg ali župnijski upravitelj, torej župnik le na pol, me je, koj ko sem se namestil v sobici, zasolitreli od mraza, zgrabil za obraz, kdo neki je ta Lipuš oziroma kaj neki hudega prikazuje v Zmotah dijaka Tjaža.

Navijal me je s svojo nevidno uro duše kakor mlečna ženska ob krču dojitvene ure. Na mah sem bil njegova nižja produktivna oblika, iz katere si je ustvaril, po pogovoru z mano dolgo dolgo v temo, možnosti za odskok v spontanosti in višje gibanje, ki ga je naposled izsililo v blagodejnost navezanosti na svoj bridki poklic – biti pastir.

Bil je srečen, da je odskočil stran od sebe – tvari. Razumel je pijance svoje fare in vse druge izvržke, zakaj ločevanje duha od telesa je zapovedanost evolucije.

Človek mora biti človek zaradi svoje smrti in ne obratno.

On je Jezusa kot Zveličarja (Odrešenika) videl kakor Salvador Dalí ali

Fuchs ali Picassó: kot porajanje in izginjanje oblike, črto, ki se razkrajja v vedno bolj ponotranjeno izrazilo; v toplo vodo ljubezni.

Daleč daleč proč od zapovedanega nauka o grehu, kateremu služi z vso gorečnostjo F. L. in njemu podobni. (Tudi jaz.)

Bilo nama je mraz.

Fara Svetega Filipa (*tistega, ki je bil ob Judu Iškarijotu najbližje izdajstvu Sina Človekovega, saj ga je ves čas imel na sumu, da nekje vendarle skriva Očeta in ga jim nikoli ne bo pokazal, dokler končno ne pride do tistih znamenitih besed razkritja med njima: Filip, toliko časa sem med vami in me nisi spoznal...*) je bila ena najmanjših in najbolj bednih po prebendah, zato pa res bogata po daru Svetega Duha.

Pripovedoval sem mu o knjigi vse, kar sem še pomnil; o njenih stilskih oblikah, detajlih, ki so jezik razživel do silne svetlobe, da je obležal živ in ne mrliški, kot se to rado primeri ob lascivni spolnosti. Kajti potešitev boga falusa je poseben genialni zasuk živega telesa, ki ga niso upokorila načela temnih, skrivnostnih in popačenih vladarstev nepismenosti... V knjigi je to dobro izrisano. Subtilne vangogovske perorisbe oblin ter krajev, ki v njih res sonce ne posije, so polne fine štimunge; tam je nekaj, kar ni blizu, ampak zelo zelo oddaljeno in je treba neskončno ožemati, pregnetati in utrujati, s tem pa tudi sebe, ker si tudi ti sam tisto skozi spomin izraženo, davno, davno sredstvo užitka.

Kadar ljubimo erotično, je to v resnici spominjanje na tisto davno, kar je prešlo, in s stikom dveh teles v enega oživljamo neko res prerano smrt.

Franc Zabret je bil zadovoljen z mojim spominskim sežetkom o knjigi, ki jo je škof preklel. Zabeležil si je založnico knjige, naslov, da si bo roman takoj naročil.

Nato mi je z nasmeškom bral s stenograma apostolske lamentacije o umetnosti vobče. Bilo me je groza, da je duh ljubezni, ki razkrajja svoje poldovršenosti in jih izpolnjuje prav s stiki lascivnosti (in pornografije) za novo in še lepšo podobo samega sebe, tako primitivno in grozovito pojmovan in obsojevan. Poteptan od človeka, ki mu je dovoljeno tega duha celo podeljevati. Ga vtiskovati v čela in začelja, kjer spi potreba po ljubezni nekoga, ki je bil davno pred nami in je za nas dal svoje življenje zato, da bi ga ljubili po ženski, ki ima v sebi in na sebi vse za to pripravljeno.

Res: kakšna sprevrženost nauka, ki je že jutri spet nared sežigati na grmadah na tisoče in tisoče žensk samo zato, ker so željne telesnega nadaljevanja sebe v moškem in pa moškega v njih.

Tudi nauk je v bistvu potemtakem sprevrženost, ker je pripravljen ponoviti pokol devetdesetih milijonov Indijancev.

Kakšen evangelij to neki je?

Francu Zabretu je samota izklesovala glavo v konjsko. Njegov, nekoč polni, lep obraz, je podlegal iz načelnosti, ki so mu jo vsadili grški bogovi. Nič več se ni vsesaval v klasična sporočila Homerja, raje je sprejel boj z barabami, ki so se šli oblast, denar, tajnosti, intrige, špekulacije, kri, smrt... Škof ga je nenehno nadzoroval in uničeval. In sicer tako prevejano, da se je skliceval na oblubo pokorščine, njegovo njemu, seveda, ob posveti-

tvi, ki mu jo je moral dati. Franc, ki je v sebi vseeno in kljub vsemu le še imel držo upora in je čutil možnost osvobojenja, saj je apostol le pridno izkoriščal obljubo pokorščine, nič pa nikoli zanjo dal, je mislil, da mu bo nekega dne le odbrusil: dosti – basta! Konec in zbogom! Zato se je navidezno podrejal, misleč, da le začasno in da pri tem na daljši čas zmaguje on in ne apostol. Seveda se je bridko, bridko motil. Čas – tisti namišljeno daljši, ki ga je imel v rezervi, se je zanj v resnici krčil. Čim bolj je popuščal in se zanašal na prihodnost. Prostorski vir mišljenja ni vedno zavetje, pa naj bo v nas še tolikanj upora. Projekt je objekt razsežnosti, ki mine, če ga ne prepoznamo dovolj zgodaj in če ga odlagamo. In začelo se mu je goditi tako, kakor je mislil, da se mu ne bo.

Da denimo razen fare Svetega Filipa ni ničesar več.

Ker pa je bil v njem upor vseeno razviden in na določen način izražen, škofu-apostolu ni bilo težko spregledati, kam njegov v. d. pastir leti.

V t. i. rezervno.

Jasno pa je bilo vsakomur že na prvi pogled, da Franc Zabret propada. Jedel je malo ali nič, ker ni imel kaj. Hodil je za hrano, kakor nekoč sv. Pavel, delat in zraven oznanjat Kristusovo blagovest po razpršenih kajžah samotnega in ledenega Posavja; oznanjat za skuto, krompir, zelje, žgance, zabeljene z ocvirki, jajca in svinjska rebrca. Navezan kakor planinec na stara zvonarska vrrovja je pleskaril z minijem strme strehe svislil in kajž, ki so bile pokrite namesto s strešniki kar z nagubanim ali gladkim plehom. Včasih je bil tudi sam ves, kar ga je bilo, minijeva streha. Kakor mesar tik po klanju je hodil okoli. Minij se mu je zažrl za nohte, v nežne dlani, dolg, kurjast vrat, čelo; prepojil ga je s svojim tipičnim sterilnim vonjem, da je dehtelo okoli njega kakor po plotu, ki so ga pravkar napili s firnežem. In ker druge obleke razen te na sebi ni imel, da bi se preoblekel, je hodil kar tak okoli. Bil je videti kakor kakšen sovjetski klepar z začetka prve petletke iz sovhoza Džerdžinski. Ki je bil obenem tudi še traktorist. Manj ubog in manj sovjetski je bil videti le še pri mašnih daritvah, ko se je preoblekel v svečana oblačila. Kadar sem bil njegov gost, sem mu redno pri maši tudi ministriral ali stregel. Seveda pa sem že davno vse pozabil, kaj odgovoriti pri pristopnih molitvah, vstopnih spevih, slavi, hvalospevih... Dogovorila sva se, da bom ob vsakem njegovem daljšem premolku počasi in bolj tiho izgovoril – *amen*. In požgončkljal.

Iz začetka stoletja je imel veliko črno ministrantsko krilo s čipkastim koretljem in z ogromnim rdečim vratnikom, porobljenim s cikcakasto zlato oznako, kot bi ga pošile alpske strele s svojo svetlobo.

Okomotala sva se v zakristiji pred staro češnjevo kredenco s svetim obrednim posodjem in relikviariji, v katerih pa so bile po njegovem kurje kosti in ne svetniške.

Kako čuden in nenavaden sem postal, ko sem se spremenil v mašniškega strežnika. Gledal sem se v veliki šipi vhodnih vrat in se zdel samemu sebi harlekin, ki je ušel Picassu z enega njegovih čudovitih olj in ne bo našel več nazaj.

Ko se me je koj nato ogledal še Franc, kakšen sem kot njegov soigra-

lec, in zategnil semtertja kaj na meni, poravnal, pogladil, sem imel navado reči: Kurc, dober sem! in sva šla.

Za harmonijem na koru se je zvijala upokojena učiteljica Francka Haberle in pela, sama, vse štíme, od soprana do drugega basa, skratka, bila je zbor fare Svetega Filipa. Kar sama. Oziroma čudovit dvojnik Peruanke Imme Summac, ki je v šestdesetih pela Šaljapinove tresoče se zvonove (večerne) in sopranske dvojne ceje Valerije Heybalove iz Madame Butterfly. Nekoliko oksidirane seveda.

Moj *amen* pa je padel včasih, kakor je padel.

Ko se je Franc povzpел s sabo navzgor kakor plamen ali bela planiška velikanka, k vzhajajočemu krogu belega telesa presvetega kruha in je ta ob tem postajal živi Bog, sem mu hkrati zvonil in govoril – *amen, amen, amen*, kar je bilo seveda v opreki s povzdigovanjem.

In Franc je, ko je odložil hostijo spet na pateno pred sabo, zašepetal pošev nazaj, naj zdaj samo zvonim in nič ne rečem.

Seveda sva veliko zvonila in preveč govorila, vsaj jaz, tako da so se starke v ladji vznemirile in so se začeli na vasi spraševati, ali nisem nevernik – eden tistih, ki jih je nekoč zaredil tod Primož Trubar.

Iz obeh Pišnic je tekel bel, polarni slap zraka proti farovžu in ga ovijal s svojo belino v mrzlo žarenje. V štedilniku pa je paral ogenj zlato nit, midva pa sva slonela ob črvivi mizi, ki je imela pod seboj mentrgo za valitev testa v kruh.

Ne da bi bil vedel, kaj sem sredi živahnega reagiranja povlekel iz žepa (in dal na mizo), sem povzročil pri Francu Zabretu mogočen, zdrav, zobat moški smeh. Pogledal sem še sam, čemu se je tako od srca nasmejaj, in omečilo je nenadoma tudi mene samega, postal sem mehak, rumen in tresoč se kakor topel goveji kostni mozeg, ko sem zagledal pred sabo – in njim – bombažaste ženske spodnje hlačke, ki sem jih tik pred odhodom na pisanje pograbil in zbasal v žep površnika, da bi že enkrat imel mir pred njimi.

Oprosti, oprosti . . . , sem šepetal, govoril in preganil že tako lepo in skrbno zloženo stvarco in si jo hotel znova zatlačiti spet v žep (varžat), ki je pri meni vedno zijal odprt, poln stvari.

Žal je Franc Zabret, v. d. župnika neutolažljivo rezgetal kakor istrski sivček med smokvami in kolonami skal, videla se mu je bela, vneta požirnalna golt z nekaj velikimi rdečimi žilami, in zobje, gnili in razmajani kakor pri dolenskih starčkih, ki spominjajo na svoje požgane gradove in umrle fevdalne gospodarje.

Pohitel sem nalagat suho bukovo polenovje na ogenj v starem štedilniku, ki ga je še sezidala pobožna habsburška Rahaba, stara in dobra kurba Marija Terezija svojim hlapcem po Kranjskem, da ne bi premrazili preveč svojih kolen, rok in grl, ko bi oznanjali božjo besedo in njeno kraljestvo – Jezusa. Tudi v tej ribiško mrzli dolini, ki je tudi del vsega stvarstva poleg muh in murk.

Medtem pa se je dalje ves čas smejalno usajal Franc, rigajoč kakor

krokodil, ki po kosih meče vase še živo gazelo, in zamiral semintja v lakoti, ki se še ni scela zasitila.

Štedilniško žekno pa je lovilo in požiralo štorovske kose, grčo ob grči, artritis lesa, in plamen se je ovijal teh lesnih bolezenskih izvorov kakor egiptovski trebušni greh tople noči nad rumenim Nilom.

Vseeno pa se veliki prostor ni dal segreti, ker je bil res prerazsežen in prepuščen po legi dihu dolin, po kateri so gore pošiljale svojo mrzlo misel, ki jo še do danes pripisujemo le letni premeni, zimi, ne pa mišljenju belega alpskega kamna.

S stropa je visela žarnica, preprosto ujeta med dve žici kakor sadež med dve veji.

Zasteklitev velikega okna je bila sicer dvojna, a rezana iz koščkov večje šipe, in prav skozi to milimetrsko poro stičišča šip je mrazna misel prihajala v prostor in se borila na življenje in smrt z zatohlo, prostorsko mislijo, ki je bila smradna, saj je včasih Franc Zabret prdel in izprdel po več kubikov plina fižola in ni prezračil, ker je menil, da se prdci razlete sami od sebe kakor kristali... Ali kakor trnovi modeli molekul hemoglobina, ki s hitrostjo štiristo milijonov preskakujejo v drug takšen in podoben smrdljiv grm, ki se ob tem z isto hitrostjo, štiristo milijonov, razvijajo v drug smisel smradnosti... V resnici so pa ti farovži smrdeli kot totenkamre in se noben duh kužnosti ni obnašal po zakonu aminokislin, ampak vedno po zakonu počasnih plinov, ki trajajo več tisoč let, kakor spomin dinastij.

Znova sva sedela drug nasproti drugemu, štedilnik pa je govoril neko latovščino, toplo in svetlobe polno.

Zakoni med nami so tako čudni, sem rekel nejevoljen, ker sem bil jezen sam nase, da sem pozabil na ženske spodnjice v svojem žepu in jih nisem pustil v avtu, da bi jih imel za brisanje šip.

Franc se je ob tej pripombi pogreznil v mrko resnobo. Ko da sem mu rekel, da sem pravkar umrl.

Prikimal mi je in šel z roko prek privida obraza.

Imam določene težave, sem stisnil iz svoje življenjske tube nekaj belega, pasti trpljenja podobnega.

Vsi jih imamo, se mi je pridružil in odprl roke kot pri dobljeni ali izgubljeni igri pokra.

Nadaljeval sem.

Že cel mesec traja to... Več, dva meseca; med svojim spodnjim perilom dobim vedno oprane in lepo zložene njene spodnjice – ali bogvedi čigave, če niso njene. Potem jih izdvojim od perila – jasno. In ker ne govoriva, ker se nimava več kaj pogovarjati, tako pač nekega dne je v zakonu, dragi Franc, jih ji položim nazaj na mizo in potem so tam cel mesec ali več, dokler jih ne zaflosam spet med umazano perilo, toda moja madame mi jih na novo opere in položi nazaj na mizo, češ nesi jih svoji dragi, ki jih je tu pozabila... Seveda, kateri, to je zdaj vprašanje. Jaz bi jih že nesel, če bi vedel kam.

In Franc se je raznetil v iskriv, pršeč smeh.

Iskrice, iskrice.

Te stvari so znane, je odvrnil. Pridejo k spovedi in tožijo može, možje pa žene, a seveda dosti manj. Tiho so, če so prevarani. Trpe in molčijo.

Ampak jaz sploh nimam nič – nobene nikjer. Razumeš, Franc! Odkod ta cunja, nimam pojma. Vsilila mi jo je, podtaknila, čeprav morda ve, da so hčerine. Jaz se na te intrige ne razumem dovolj. So pa, priznam, to usodne reči – ženske hlačke. Ker duša ni nekaj omnipotentnega in čistega, mehuru podobnega, ki plava po etru; to je rit – duša. Dve riti pravzaprav. Goli. Otroka tako radi pofloskamo po ritki in njemu to silno dobro in prijetno dé, če njegovo ritko natreskamo s čustvom naše radosti, sreče. Otrok takoj odreagira povratni učinek, ker je ljubljen po ritki... Dosti sem razmišljal o duši. Saj je ta tudi v bujnih laseh, ko se potopiš vanje z usti in dihom v njih. Vendar so duša zares ritni krajci. Masleni, tresočiči se, polni meh-kobe, silno občutljive in nežne reči. Hkrati pa pripravljene tudi na vse drugo... In ženske hlačke so vrečica za dušo, ki te poteši, sprosti in ozdravi vseh ran. Kadar pa v teh vrečkah ni več duše, ampak samo izločna cev za drek, ne morem več reči, da je ženska živa. Takrat umre in hoče, da umreš z njo tudi ti... In tedaj ti začne, kajpak, podtikati neke hlačke, da bi prišlo med vama do smrtnega primera. To je izziva, da bi jo udaril, ubil, se skregal – in šel. Ali pa hlačke vzel kakor jaz in jih imel za brisanje avtomobilskih šip... Ker kaj naj, Franc? Grem k eni od hčera in sprašujem, če so njene hlačke? Lahko da mi bo pritrnila, lahko da se mi bo smejala. Dragi moji, otroci, ko imajo svoje otroke, niso več nikakršni tvoji otroci, ki te res ljubijo. Naj grem k ta srednji v Švico? Recimo, da mi reče, da, moje so, ata. Se s tem meni stanje v mrtvaški skupnosti zakona (*sitjuej-šen*) kaj popravi? Izboljša? Nič. Vrečica z dušo je ja izginila za vedno. Ti seveda ne veš, kaj je vleči počasi hlačke z bele duše, imenovane rit. Hlačke iz bombaža, ki dihaajo vpija znoj vonjev, izločke sluznice in pričakovanja telesa. Kako ženska tistihdob to komaj komaj čaka. Nikoli si namreč hlačk sama ne sleče, kadar seveda to želi in ima potrebo ter gotovost, s kom si izmenjati dušo. Hlačke so magična meja. Šariti s prsti po tej mejni črti, ki je zelena na poseben način, čeprav ni klorofilno zelena in dehtljiva... je tisti vonj medenja, ki vabi k sebi vsakega moškega... Ti tega ne poznaš, Franc! Ti imaš to za silen greh. Vi ste se domenili na vašem faksu, da je Bog žensko od davna razglasil za pogubljenje sveta, ker je po njej prišla kača in uničila prelepo in večno rajsko življenje. Hotela je namreč jesti sad spoznanja. Pa ali ti sploh veš, kaj je sad spoznanja? To je kurček. Tvoj, moj, škofov, kanonikov, kardinalov, papežev. Kurček je kurček. Če tega ne bi bilo, sadu spoznanja tudi ne bi bilo.

Franc Zabret se je gromko izsmejal – izstrelil salvo veselja, da je iz skrivnostnih farovških zidov pridehtela stara in nagnusna kurba Avstrije – Marija Terezija.

Pogovor o hlačkah je predramil njen polteni spomin v arhitekturi okorelega starega farovža, ki je bil namenjen samo litanijam in pripravam za pridigo ter debelim porhastim gatam za stare revmatične gospode, da jim

pozimi ni zmrznila mošnja, zapredena v sive kocine. Zakaj v fari Svetega Filipa Betsajdskega, tega starega dvomljivca v očetovo naravo v njegovem sinu Jezusu, je bilo mrzlo in samotno.

Zadehtelo je po zeleni plesni usnja, ostro in rezno dušno.

Franc me je jel ustavljal v moji govorni gorečnosti in odvrnil, da je zanj ženska častivredno in ne nevredno bitje, saj se denimo nikoli ne spomnimo očeta, ko nam je v življenju zares hudo, ampak vedno le mame.

O mama!

Vedno jo kličemo.

Tudi ko smo odrasli že, kličemo prej božjo mater kot Očeta na nebu. Oba lika se mešata, ker pač od nekega trenutka prehajamo v eshatološki položaj, čim bliže smo izteku časa... Je pa v ženski nekaj več kot v moškem. Po njej dobimo obe krvi, njeno in očetovo. Vsa nagnjenja. V ženski se vrši glavni remont. Ona je klinika, kjer se vrše presaditve organov za zmeraj...

Tak je projekt, ne objekt semena, ki pa ga poseduje moški.

(Ženske so razmnoževalke krvi.)

Seveda so jih na faksu opozarjali... Ne pred gnusobo ženske, ne... Ne... Pač pa pred rafinmajem čutnosti, ki je za duhovnika lahko usoden, usoden zato, ker se je zaradi poslanstva odpovedal bremenu družine, da mu je lažje sejati božje kraljestvo, ki se je z Jezusom zares približalo...

Ne česnaj, sem vpadel. Vse to mi pripoveduješ že tisočič. Gre za hlačke – tele tu.

Položil sem jih med naju, da sva jih oba videla kot belega golobčka.

Lepo preganjene in s čipkami. Zlasti tam, kjer je bedro najsilnejše in najbolj vablivo, so bile kakor poledenele od ivja rož. Če se tam dotakneš nog, te zbeže kakor tune.

Zakaj ta načičkanost?

Franc Zabret se je zamislil in vedel, kaj mislim. Šlo je za peno obrobe. Drobnobelo cvetje robov. Lepoto in vabljivost modela. Lahko bi dejal nečimrnosti – pa ni res.

Molčal je, vendar na poseben način.

Nisem hotel biti pokončljiv, zadovoljil sem se z molkom.

Ona hoče, da bi se branil suma, sem rekel tiho.

Kakšnega?

To je podtikanje... To je igra slasti na oralni ravni – Franc! Ko ne more biti več na drugačni, razumeš?

Težki trenutki so to. Boleči.

Šo. Točno taki, kot si rekel. In kaj naj? Se branim in občujem na tak način? sem nadaljeval od hlačk dalje.

Ampak v teh letih ni drugega več v zakonu. Prihajajo, možje, jokati v spovednico; prihajajo po tolažbo, da so osumljeni celo odnosov sami s sabo.

In kaj ti?

Ne moreš reči na drugi strani line ženi, ki čaka, da jo potolažiš o isti stvari, ker jo mož vara s samim sabo z drugo v mislih, da to ni res. Onanira

pa konec! Ženska ima za to poseben nos. Umij se, skopljij se, duh po semenu ostane in kakor ovčji kožuh ovija tvoje telo, čute in besede... Te spovedi so težke in neumne. Ker niso greh. Življenje v dvoje se pogreza v pekel, to pa predvsem zaradi upada tolerance sramežljivosti... Ko me mlada punca vpraša, ali ima greh, ker si ga je iz naslade dala v usta, sem žalosten.

Zakaj?

Ker je to že padec sramežljivosti... Potem se vzameta, je res? Potem skupaj, oprosti, serjeta in ščijeta... Ona vidi njegov smrad, on njenega; pogrezneta se v banalnost, polížeta med ali sramežljivost in pričinja se dolgčas kranjske nedelje, pred katero je še Cankar pobrisal na Dunaj na Ottakring in ne v cerkev k popoldanskim litanijam. Temu rečejo na kmetih *križ*.

Živeti skupno življenje ni lahka stvar. Vsak človek s težavo pobira zjutraj sonce, ki leži ponavkrebrji, po borovničevju, ki se lakasto svetliče, ali ko mavričasto zamižurica rosa. Sonce je vsak dan isto, tako tisto na kolesu pajčevine kot to na irisu rose. In vendar vsak dan jemlješ s težavo te stvari nase, čeravno so vedno iste. Zakaj? Zato, da se ne zbanalizira rosa kot borovničevje in ti v tem kontekstu. Ta štirikratnik mora imeti večno trajnost ali pa narava usahne. Narava torej na to silno pazi, skrbno, ker ve za svojo smrt. Človek pa vse tako z lahkoto zapravi. Rosa in borovničevje nista brez zavesti. Nista mrtva reč. Človek pa svojo enkratnost populi kot pijan ptič, jo razmeče kot suho seno in potem kriči gol: *grešil sem!*

In kje je grešil, Franc?

V tem, da je šel predač v skupnem življenju tistih reči, ki so res stroga zasebnost: to je izločanje odvečnega dela samega sebe. *Srati. Scati*. Ko, zdaj pa oprosti, res, ko prdneš vpricho drugega, ali ko mož vidi sledi njene izrazite danosti (kri), ko to preide v navado, nekaj potem premine (čar dvojnosti oziroma skupnosti).

In kaj si rekel puncji?

Kateri puncji?

Pogled nama je obstal kakor dve črni muhi, zadeti od zime. Zažrla sva se v hlačke med nama.

Nič ji nisem rekel, je odpel Franc. Kaj naj ji rečem, če pa je že imela v ustih. Naj ji rečem ne? Saj ga je lepo imeti v ustih. Tako tistemu, ki ga ima, kot drugemu, ki ga nima, pa ga tudi ima... zdaj. To ni banaliziranje. Je pa, če hočeš, to pripovedovati spovedniku. Erotika ni greh.

Si ji vsaj to rekel, puncji?

Sem, seveda.

Franc: ona pa je to drugim.

Prav je naredila, če je. Kaj to Boga briga, kam si ga ljudje v sladostnem razpoloženju dajejo. On je to vedel takrat, ko je to spolno cvetje ustvarjal. Saj to obrodi otroke. Obnavlja vse smrtno. Budi naravo. Vremenska motnja je spolna motnja... Zemlja, ki se obleče v travo in njen svileni žar, je kurba nad kurbami. Toda ko njen žalni, mrtvi vonj trave začne

klicati strele in grom, imaš tu poezijo. Največ duše je... Saj si že rekel... V riti, ne? Mu bomo že dali po riti, je večni refren vseh maščevanj. Ali – po gobcu. Gobec pa ni duša, ampak pomožni del spodnjeka. Ne vem, zakaj so navadili ljudi, da zbegani prihajajo pripovedovat, kaj se jim je prigodilo, ko so ležali skupaj... Najprej imamo, jasno, odnose s sabo, in šele čez dolgo, ko dobro poznamo sebe, šele z drugim, ki nisem jaz.

Postala sva lačna od napornega pogovora. Uhlji so nama zastrigli, kakor zastrizejo prašičem, ko slišijo vodeni pretok sladke pese. Vonji teko. So tekočine... Franc Zabret je slabo jedel v svoji revni farici, ki mu jo je dodelil škof R. C. iz čiste hudobije. Tolkel je lakoto, posebej čez zimo, ko ga niso vabili na Višarje kot spovednika, kjer si je v tistih lesenih gajbah prislužil kako lirico in boljšo košto. Nakopal pa si je tudi obilo revme, saj je cel dan spovedoval slowenisch-deutsch-italiano... Takrat je res jedel – takrat se je res naphal s paštašuto, bela Alpa plus še ena Alpa za leta naprej. Šilingi in lirice so za odpuščeni greh kar same silile skozi mrežico. Ganjene kmetice so bile srečne, da jim je bilo odpuščeno, kar so naredile v mislih, besedah in dejanjih. In nekatere so bile res prave skrnobe. Spominjale so se pa samo tega, kar je ostalo na rastru zavesti, kar pa je raslo v bistvu, v podzavedanju, tega se ni nobena dotaknila.

Šel sem zavret krop, ga osolil in zamešal vanj polentno moko. Nekakšno suho mesečino, ki je bila bronžno rjava. Čudna polenta – res. Ko sem potem ta močnik nalil v globoka krožnika, da se je malo pohlalil, sva s težkima srebrnima žlicama zajela. Bila je kakor kuhan prah.

Moljeva župa je, sem rekel.

Franc Zabret je mirno zajemal in mlatil. Topla juha se je vlekla kakor obrekovanje mačke.

Pa kaj.

Nekam čuden okus, sem rekel.

Franc je ustavil žlico kakor triero in me strmo pogledal z lačnim pogledom.

Jagode res niso, je dejal, posebne vrste župa pa je res. Tudi molje so jedli veliki svetniki. In midva sedaj to sva. *Svetnika*. S krvjo piševa, kar govoriava.

Misliš?

Vianney jih je jedel, molje.

Arški župnik?

On, prav on. In olupke od krompirja, stare skorje je glodal in namakal v vodo. Saj hrana ni poglavitna stvar za življenje. Hrana je postranska reč. Dobro jesti – slabo misliti. Zločinsko celó.

Kaj pa je potem poglavitno, Franc?

(Natepala sva moljevo župo; vsak po dva polna globoka krožnika; bilo je res pol moljev, pol zrn, vse skupaj pa rjavo zlate barve, kakor bela kava, ki je prav narahlo dušila lakoto v naju – ta živi opomin, da še živiva.)

Vsekakor živeti ni jesti, je odvrnil. Živeti je misliti, in je odložil žlico

srebrnjačo ob krožnik. Dokler je živel Kocbek, je bila Ljubljana, kljub prvovrstni miselni kontroli vsakega tamošnjega uma, živahno in svetlobe polno mesto, čeprav smo se od bridkosti plazili po ulicah. No, zakaj?

A zakaj?

Ni čakal, da bi odgovoril na zastavljeno vprašanje.

Prevladujoče razpoloženje Ljubljanec ni bil moj omejeni škof, ampak res Edvard Kocbek. Nikoli pa tedanji ceka. Ali njihov stolni kapitelj intrigantov. Ali kinološko društvo... Misel je originalna moč, ki spreminja molekule zraka. Vsaka molekula je teža svetlobe veselja in poguma. In zoprvanje zoper obstoječe je bil Edvard Kocbek. In on je okužil druge. Cele sloje ljudi. Ti pa sedaj sploh več ne vejo za genezo svojega odpora in mislijo, da so oni rodili Kocbeka. Kocbekova misel je bila celih štirideset let najbolj intenzivna in ta misel je sebe stopnjevala s sorodnimi, ki jih je našla v nas... Če kraji nimajo svoje nosilne misli, so mrtvi kraji. Njihove moči preprosto ni. Omet odpada, povešajo se strehe, vsi postajajo podobni drug drugemu, zasledujejo se kot nagoni; če gre eden jokat na pokopališče, mu drug sledi... Hoče vedeti, zakaj je žalosten in se prepričati, če je zares žalosten; saj je lahko šel na kak tuj grob. In ko ugotovi natanko, da je to res, hočejo še razdreti uro spomina. Zakaj je šel tja, na ta grob? Taka je ta bedasta država, zdaj brez nosilne misli – ali E. Kocbeka. Misel je stil, je dejal Franc Zabret in me premeril.

Pogledal sem ga in pretreslo me je, ker je bilo to res, kar je bil pravkar povedal.

Zdaj vem, sem dejal, zakaj bi rad zapustil to gnilo državo.

Kot da me ni slišal, je nadaljeval: Kocbekove misli so se oddaljile. Zapustile so nas. Zdaj bodo čemele in čakale morda kje nad Šenčurjem ali kje na Krasu, v samoti belih skal, ki se pasejo tam tako vztrajno in zagrizeno... Nekateri pomočniki, ki so se v Kocbeku samo okužili, morajo umreti. Bili so le prenosniki energije njegove močne pozitivne strasti. Razni prijatelji, ki mu pišejo še v onostran grozljiva pisma in pomagajo s tem Ljubljano spreminjati v nagon rasnih pasem mačk. To so tako imenovani mehanični procesi ideologij. Jaz nikoli ne bom pozabil njegovega pogreba. Vse so nas fotografirali oziroma identificirali. Kakšen jalov trud! Kako so vse policije omejene! Brž ko umre glavno miselno seme, stranska semena dajejo izdajalske plodove. Edvarda Kocbeka so izdali vsi, ki so od njega živeli. Zato se je njegova misel začasno oddaljila. *(Lahko celo za zmeraj.)* Glavna reč življenja je še vedno prisposoda misli in ne močnik.

Hočeš reči – misel?

Narava te.

Seveda: narava, narava...

In sem popil zadnje ostanke moljeve župe ter se spomnil sošolca, slikarja, ki je živel tod blizu. Nekaj kilometrov niže. Ni in ni mogel iz narave misli svojega kraja, misli, ki je bila zvedena v paradigmo – *kaj bodo pa ljudje rekli*. Temu vzorcu, kaj bodo ljudje nekega dne rekli, se je prijatelj vsak dan sproti podrejal kljub mogočnemu daru, ki ga je posedoval. Nekoč je bil naslikal za razstavo šopek jesenskega cvetja. Same oksidne barve.

Toni prav posebne otožnosti. Gorenjska jesen je res lirična in prisposodno jenkovska. Strmel sem v to čudovito pesem – sliko. Tehnično je izvedel prenos brezhibno; tega se je dobro zavedal tudi sam. Čutil pa je, da je to premalo in da manjkajo misli, ki bi sliko nosile do njenega izdahnjenja – smrti torej.

Šlo je torej za naslov slike, za njen krst. Oziroma ime tega rožno jesenskega prelivanja v barvah. Sencah. Slika živi od ideje, izrečene in spremenjene v eno ali več besedi.

Rekel sem: Otmar, to je, se ti ne zdi, otožna tematika, to so otožne vsebine.

Prijatelj je trznil z obrazno mišico. Zdelo se mi je, da je s sliko vred oživel tudi sam.

S čopičem je ujel še neki ton v šelestečem cvetju, senco slovesa, ki jo je videl samo on. Potem je odložil čopič, odstopil od štafelaja, rekoč: *Otožne vsebine – otožne tematike*. Zagledal se je v ta epiteton in hkrati v sliko, ki je že posrkala svoj krst ter nenadoma postala še lepša, kot je bila. Zlila se je z mislijo same sebe.

Bila je resnično žalostna vsebina in žalostno sporočilo kot tematika. Bila je pismo sonca, ki se poslavlja za dolgo z obetom, da se čez čas vrne... Stebla suhih rož so bila kljub rjavi suši še vedno sončno topla, gosta kot strd. Slepo zročča – trda.

In slikar je ves čas ponavljal zase: Otožna..., otožna tematika... Vseбина...

Pa je res, je dejal naenkrat, ko da se je vnel.

Na razstavi, kjer sem bil kasneje navzoč, pa je slika že na daljavo dajala čuden in pokvečen videz kot nekakšna suha krma za krave.

Čudno, čudno, sem si govoril, ko sem jo gledal med nagovori – z daljave. Brž pa, ko je bila razstava formalno odprta ali dostopna, sem hitro pristopil k sliki, ki je bila videti tako deformirana. In nabodel sem se... Prijatelj jo je kratko malo prekrstil v *Osat*. Zastrmel sem se v besedni proporc prvotnega naslova, ki je podobi suhega šopka dajal življenje, in v disproporc drugega, ki ga ji je jemal in sliko dokončno spremenil v plevel. Tudi kot umetnino... Cel večer sem se vračal k sliki in cel večer sem doživljal isto.

Gledal sem osat ali plevel.

Zginil sem z razstave.

Zdaj pa mi je Franc Zabret nenadoma mirno razložil, zakaj sem jo doživel, sliko, kot plevel.

Bila je iz krajev z mrtvimi zrakovi. Mrtvimi svetlobami. Ljudmi – trupli.

Zdaj sem vedel, da je prijatelj razmišljal komercialno, in je takoj, ko sem odšel, življenje sliki odvzel in idejo večnosti uničil – kar je ime. Z *osatom*, kakor jo je sam krstil, jo je pogubil v razglednico in kič.

Ob tej analogiji šele sem razumel Zabretovega Edvarda Kocbeka. Šele zdaj, ob otožni vsebini ali žalni tematiki nekega tihožitja, kjer se je nosilna misel izčrpala v podpoprečje smrtnega primera.

Noč je sežela stari farovž v bele injaste klešče. Travniki so se platinasto iskrili. Zvezde so prišle dol, z neba, odsevi so se budili kakor kaznovana bitja, ki žalujoč odhajajo v krematorij po lastno dušo.

Idejo.

Franc Zabret je še enkrat postrgal z žlico krožnik, ki je otožno zvenel od dotika težkega srebra. Ostanke moljeve župe so se med dolgim pogovorom strdili v nekakšen puding.

Veš, je dejal, še nikoli nisem jedel župe iz moljev, se je odsmejal proti meni. Tudi nisem vedel, da je tako okusna. Kakor pidoči – školjke. Malo zagrenjuje, a končni okus, ko stvar pogoltnoš, je nekaj proustovsko nedoločljivega. Obstojnega za večne čase v spominu – analih okusa.

Ogenj v velikanskem štedilniku je prešel v prežanje zaspane mačke. Nekaj žerjavk je ko breje mačke pomižikovalo iz pepela. Ni se nama še spalo.

Ti, se je zganil živo, ognjeno, ideje so res odvisne od moči in želje spola. To je od erotike v človeku. Ko govorimo o ljubezni, ljudje mislijo na *karitas*, v resnici pa je tisto ljudomilost. Iz česa takega se ne naredi otroka. (Medtem sem spravil hlačke spet v žep površnika.)

Franc je radovedno in molče spremljal to spravilo, njegov pogled je bil kot tenek, fin sveder, ki je luknjal mehko zraka do bolečih korenin.

Sitost naju je začela nekolikanj uspravati. Bala pa sva se iti vsak v svojo sobo, ki je bila vsa iz kovine mraza. Leči med goro dek in umirati od mraza... brrr!

Franc Zabret se je bil škofu zameril z esejčkom v lemenatskem literarnem listu *Temelj na skali*, kjer je zapisal, da so področja človekovega delovanja, ki imajo svoj določen mandat (ali poslanstvo) predvsem surrealizem, kjer je mogoče (in je prepisal za to trditev primer iz F. G. Lorce, *kjer dva blazna otroka jokajoč tiščita morilcu zenici*) oblikovati nekrščanske prispodobe, ki so etično neoporečne, estetsko pa celo večvredne.

Škof je Franca poklical v svoj razkošni urad, takrat še lemenatarčka, si ga ogledal kakor general vojaka svoje divizije, če je že dovolj izhujšan, to je spokorjen, nato pa zahteval, da svojo surrealistično herezijo prekliče v eni od naslednjih števil *Temelja na skali*. Seveda Franc ni pristal. Zato je takoj sledilo prijazno opozorilo, da ima škof za take in podobne pesnike celo vrsto gorskih visokih far, kjer je dober zrak, veliko samote, mraza in sinjega neba, kjer je mogoče svobodoumno pesniti v slogu nadrealnosti. In ga odpustil kakor zapacano nogavico... Franc je od tega dne dalje veljal v lemenatu za avtoriteto, ker se je drznil spopasti s hierarhom. Seveda le za nekaj časa. Nekaj uric. Toliko približno kot pred TV kamerami – *zdaj si, zdaj te ni več*... In hierarh res ni pozabil na surrealista, ki bo pesnil estetsko večvredne prispodobe od krščanskih mitov. Začel je s posebno naslado izbirati zanj Sibirijske, dokler ni našel tega Filipa Betsajdskega med dvema Pišnicana – Velike in Male. Filipa, ki je bil farni patronček in ki je bil tudi za kaznen tu, ker je dvomil o Očetu, ko je bil še apostol, vendar je imel v sebi kljub vsemu neko stanovitnost, odkar je bil pritegnil Natanaela...

Čprav je ves čas našega Rešenika lovil za besedo, ta pa, ki je poznal judovsko naravo, ga je prekrasno zavrtel okoli njegove osi, a samo s tem, da ga je ljubeče pokaral – *Filip, toliko časa sem med vami in me nisi spoznal...*

Škof je za tega Filipa med Pišnicama vedel že dolgo, odkar je tam gori nekoč obiskal Kocbeka, ko je ta bil še podpredsednik prezidija in je tam letnikoval, pa sta sredi poletja, ko škof še ni bil škof, imela sveto mašo v cerkvi tega bradatega Juda. Tam pa sta se tudi zaupno pogovarjala o naraščajočih in zateglih odnosih med oblastjo in že trpečo Kristusovo nevesto – Cerkvijo.

Od tistih dob je imel škof Svetega Filipa Betsajdskega v sebi kakor otrok belega spomina, spomina iz sršečega ledu, na katerem se vozi tjuljenj v objem samici... Bil je to prijeten in neprijeten spomin hkrati. Tam je od Kocbeka zvedel reči, ki so bile hude... Cerkev je bila na tem, da bo zgubila prav vse, v imetju, pridobila pa v poslanstvu širjenja božjega kraljestva kakor za Nerona... In semkaj je po toliko ovinkih poslal *Dečka, ki polblazen tišči morilcu zenice* – Franca Zabreta, Dolenjca iz Z.

Šel sem še nekajkrat naložit na oči ognja polena, da so se te razžarele, kakor da strme v čudo kstanjeve jeseni. Nekako znova je bilo iz ognja ven slišati čebele, koncerte čričkov, drhteče mirovanje muh na strunah pajkov. Velika kuhinja se je za silo le segrela, v naju pa se je jela dvigati v spahovanje moljeva župa, ker sem jo prebavljal. On, Franc, jo je pa tudi centrifugal.

Naslednjega dne pa je imel Franc pogreb skoraj sto let starega Nadliškovega Minceljna, starke, ki jo je bilo samo in samo delo (ali dev). *Dev* pa *dev* in še enkrat *dev* jo je bilo, in še ni nič *nardiva*. Gor jo je držala samo skrb za *dev*.

Zdaj je, kakor v dimnici posušena, zadremala in se ni več zbudila (*zbediva*).

Bila jo je sama pokončnost in privrženost načelom. V bistvu pa se je farizejstvo iz Obljubljene dežele zaredilo v deželi Alp... Franc me je naprosil, če bi ga (jutri!) pospremil s kadirnico in kropilčkom (ki bo zagotovo zmrznil) na britof, kjer bo Minceljna pokopaval... To sem mu z veseljem obljubil s pripombo, da se ne bi oblekel v tisto staro ministrantsko krilo, ampak šel zraven kot civilist. Z obema *biznis* orodjema...

Nato sva prešla na čudna pota nezvestobe in ljubosumja v zakonih. Morju in obali, otokih. Pesnikovanju. Hotel je vedeti nekaj več o Spacalu, ki ni več ob morju – zakaj ni? Zakaj si je izbral Škrbino oziroma Kras. Ali je med morjem in Krasom kakšna vez? Kakšna? Dokazoval sem mu jo s Kosovelom, ki je iz skal naslutil oceane. Oziroma tisto drstišče, ki je bilo nekoč polno življenja, zdaj pa je tam samo spomin nanj. Bele skale. Vode pa nikjer več. Nekaj pa še vedno je tam in ne mine: iščoči duh. Ta je ostal in išče dalje svojo snov, da bi se vžgala erotika in da bi se spet slišalo mlaskanje užitkov. Skale so ostanki drstišč in v njih še vedno živí šum.

Kosovel je nastavljal uho na te skale in slišal – ocean in duha ljubezni . . .
V pesmi ljubimo nekoga daleč . . . daleč, ki pa je pred nami.

Morje je Franca Zabreta od vedno mamilo in ga klicalo bliže, v svojo solnost in svojo oljnost. Ko ponoči zašumi plima in se zamahi rok v morju spremene v srebrno seme.

Kakšna skrivnost je biti morje!

Riba v njem.

Sol v njem.

Zakaj ta raznolikost? Zaradi duha?

Morje je enakomernost, medtem ko riba to ni. Je tu in je tam; tamkaj je pa ni. Kakor ni povsod spomina čuta slišnosti.

Zdaj je Franc Zabret razumel pot Spacala na Kras . . . Kras je pravzaprav nič drugega kakor opuščeno morje. Suho morje . . .

Na hitro sem nama zavrel še eno moljevko. Bronzo čudno prijetnega okusa.

Bila sva kar naprej lačna od te hude zime. Sicer pa Franc, kakor mi je priznal, že tri dni ni nič pametnega jedel razen krompirja v oblicah z žaltavo skuto.

Bil je sestradan.

Propadel.

Škof pa je še živel in je budno pazil v svoji Cerkvi na surrealizem, ki je kakovostnejši, v prisposodobah pa celo etičnejši od krščanskega ponavljanja nemškega ekspresionizma.

Nosilce tega duha je hotel streti.

Ker surrealizem je v bistvu protestantizem . . . Ker je protest zoper plazenje in ta zaradi tega postane potem drža in hoja . . .

Gorjé svetu in krščanstvu, če se uresniči prisposodba, da dva žalostna klasa iz voska pokopljeta pokrajino iz termitnjakov . . .

Škof R. C. je bil izšolan inkvizitor.

V oknu z enojno zasteklitvijo tik nad štedilnikom, so se razcvetale asimetrične ledene čipke. Pravi ornamenti. Mraz je imel v sebi genij likovnega izrazila. Takega risanja še nisem videl: iz minute v minuto je bilo cvetje bolj zapleteno.

Bilo je filigransko sporočilo Turkov.

Moljeva juha je bila naposled v krožnikih in pred nama. Franc je nekje staknil staro golobovo jajčece in si ga zamešal v svojo porcijo. Bilo je še dobro.

Šlo je čez polnoč, ko sva stopila na prag in odlivala iz sebe župo vseh treh kuh v trd in visok sneg. Kakor da bi ga žagala s cirkularno je zginjal pred nama na dvojce . . . Luknja je postala zlatorumena oziroma črna. Nad nama pa je plamenela črna alpska modrina z bliski čistega magnezijevega zvezdnega sija.

Rože noči v dolinah Alp žaré in moré vidni živec.

Mraz je stopnjevano postajal topel, tako mrzel je že bil, da je obrnil svojo temperaturo in že ni več mogel biti samo leden.

In res: ob križu sredi britofka je zijala črna jama za Minceljna Nadliškovega. Kakor rana za izpuljenim zobom.

Nekje na vasi v rebri je žarelo okno po mačje in čakalo miš, da pride iz senenega drobirja.

Kako čudno je bilo to življenje v tem gornjesavskem kristalu.

Napotila sva se vsak v svojo sobo – pravzaprav skoraj na prosto. Nazaj ven, kjer sva pravkar scala.

Okoli naju v sobi so stali mrazovi visoke rasti, nekakšni prerokujoči Ezekijeli, ki bodo začeli klicati kosti preminulih, da se povežejo v življenje in shodijo.

Omare so od mraznega trpljenja dobesedno stokale

Okna so bila solno bela in presojna kakor špeh.

Kar obut in s kvedrovci na nogah sem se zakopal v posteljo starega župnika, ki je nekoč tu spal in trpel skupaj z našim Odrešenikom. Moral je zelo mrazovati, ko je šel reševat duše v ta prekleti pozitivistični svet Gorenjske.

Ubogi župnik!

Teologija – in nič več. Kakšna trda gorenjska klobasa. Oh, zakaj tega sveta ni rešil Jezus Kristus enkrat za vselej, zakaj ga morajo sedaj župniki reševati še po milimetrih na ustju Velike in Male Pišnice?

Stresalo me je v postelji, ledenici, premetavalo. Nikjer v evangelijih ne piše, da naj bi apostole takole zeblo ...

V redu: jaz nisem apostol, ampak Ovid, ki ga preganjata Franc Popit in njegova omejenost. Pa tudi njegova banda. Banda, ki je videla in spregledala, da je literatura gozd, v kateri se skriva novo partizansko gibanje pod vodstvom prisposode. In ta spet ustvarja za slovenski narod *nov, boljši svet*.

In ta svet seveda ni nikoli boljši ne nov.

France Popit in njegovi ne vedo le enega: da gre za dve reči: za sonce, ki naj razsvetli noč, kjer bo dobro ločeno od zla, in pa za zemljo ali snov, ki se tej delitvi na dvoje upira ... V tem boju seveda nekaterim partizanom v gozdu literature gre kot vedno le za oblast, večini pa res ne. (*Meni ne.*) Tu gre seveda za lestev kreativnih sporočil. Zemlja stoji, duh oblike pa grabi navzgor, hlepeč po svobodi.

Ko je Jezus hodil po vodi, je bil namreč svoboden.

Svoboda je breztežnost.

Apostoli, ki so to spremljali in videli, in Peter, ki je to poskusil, je bil samo nižja stvarnost, iz katere pa se je višja oblika, kar je Rešenik bil, razvila ... v hojo po vodi.

In zdaj spim v tem starem farovžu, pravzaprav prežim za spanjem in se zamišljam v čase nazaj, ko so legali v take mrzle kadi oblečeni župniki, kakor zdaj jaz, in čakali, da zmrznejo ali prežive.

Čez kakšno debelo uro se je le malce bolj otoplilo pod koci in prešitimi starimi odejami in sem se kos za kosom slekel. Najprej čevlje, nato hlače, površnik, srajco, odvil šal... Toplota iz odej je naposled pritekla kakor nafta iz globin puščave in me prižela nase... Soba je bila celo noč neonsko bela. Kakor da sem zaprt v ogromen kvader poletnega zrna soli, ki navzven žari, navznoter pa se mrači. In postaja brezčutno slep.

Ali sem zares zaspal, ne bi vedel več. Bile so misli, videl sem jih, a se jih ne spominjam več, niti ene.

Mogoče pa sem res tudi malo spal.

Dan med obema Pišnicama je bil videti pravi beli pekel. Opalna svetloba mraza je prerezala farovž na dvoje in midva s Francem sva skakala okoli štedilnika kakor dva pijana hudiča.

Mraz te huje opijani kakor žganje. Letiš v levo ali desno in ni ga, ki bi te zadržal. Treščiš in razbiješ stol. Ali pa le-ta zleti v steno in z njim vred tudi ti sam.

Kakor dva vrhunska baletnika sva odplesala jutro v farovžu. Škoda, da naju ni kreiral z glasbo Sneguročke Rimski-Korsakov. To bi bila predstava. Komična sicer, a sem prepričan, da bi osvojila Pariz... Trdi gibi so kakor roboti grabili za drvmi, mečkali papir, stare škofijske pridige, podobice in vžigalice so se sproti lomile in ugaševale... Nazadnje sva le spravila skupaj nekakšno gnezdo ognjenih metuljev.

Šporhed blagopokojne Rahabe, kurbe avstrijske, cesarice Marije Terezije, je čez čas le vzšel kot mesec nad Tel-Avivom ali bližnjo Jopo (Jaffo) in dal belo upanje. Polena so bila oglodana do tlenja – krvi.

Mišic.

Čudno, da les krvavi podobno kot človek, le urez je kvalitativno raznolik pri obeh.

Nekje nož.

Drugje ogenj.

Skuhala sva si želodovo kavo, v spomin na medvojno Srbijo, kakor mi je pojasnil Franc Zabret.

Kakšno Srbijo?

In povedal mi je, kako je bilo s to Srbijo.

Bil je medvojni izseljenec. In tam, kjer so bili z očetom in materjo ter sestro, so si kavo naredili tako, da so si sprazili želod, ker ječmena ni bilo. Pražen želod pa je grenak in kava črna kot noč. Sladili so si jo s pekmezom (češpljevo marmelado). In ker je tu, med Pišnicama, tudi nekaj želoda, le da bolj drobnega, si ga je Franc nabral za vsak primer, si ga sprazil in namlel v črno moko. Tako ima celo leto dobro, močno črno kavo – zastonj.

Skuhala sva si to črnobo, ki se je kar lesketala od grenljivosti. Zalila sva si jo z mlekom, ki ga je imel med dvema šipama v oknih kot hladilniku. Bil je zmrznjen. Tako da sva steklenico razbila in dajala v vročo kavo kose belega ledu. In kava je bila res dobra. Zraven sva prigrizovala skorje starega kruha, ki ga je dobival iz šole po snažilki. Po fruštku sva se lotila sobe, v kateri sem ponavadi pisal, kadar sem bil tu. Zanesla sva vanjo, težak kot zvon litinast gašper z mnogimi cevmi; jih razpeljala po steni,

kakor da se bo po njih ohlajala alkoholna para. Prinesla sva vso to šaro s podstrehe, kjer so ležali najraznovrstnejši križi, tudi lorenski križ, table s križevim potom, vsemogoči tiski osladnih apostolskih prizorov, raznih angelov in arhangelov, patriarhov in svetnikov – največ je bilo Alojzijeve z lilijo z bolno žarečim licem... Tam so bile sohe. Sveti Roki s krvavimi koleni, Jožefi in Antoni z Jezuščki v naročju, tistim iz gradu Musone, skratka, vsi tisti svetniki so bili tu zbrani, ki so leteli iz kapelic pred velikim Titom, ker so ga motili, ko je hodil sem gor na gamsa in muflona s svojo svito Kraigherjev, Kavčičev, Kardeljev in drugih erotov... Zdaj je ves ta leseni in sveti del krščanstva ležal tu razmetan med netopirji, mišmi, pajki in pajčevinami, tako gostimi kakor tkanine... Zamislil sem se nad temi smetmi, ki so strašile tako mogočno legendo, kateri je Vladimir Nazor napisal znani *Naprej*... On – Bog heroj in doktor bandunške univerze – se je bal izrezljanega sv. Antona z musonsko prikaznijo Jezusa iz Lukovega evangelija! Čudno, prečudno...

Nikoli se ni postavljala alternativa – Tito ali sv. Anton? Nekaj od obojega je laž. Vsi moramo na križ, da bi kasneje vstali; pa tudi in celo tovariš Tito.

Zakaj so sproti praznili vse kapelice, če je tisti les laž?

Sicer je bilo pa tole najino, po tleh razmetano in pohojeno krščanstvo, tudi nekakšna potegavščina kakor Tito na lovu.

Noben les ne more nadomestiti žive božje besede in drže evangelijev. (*Res je to poganstvo. Ta les...*)

Franc Zabret je brodil med devocionalijami kakor med nekakšnim cerkvenim bukovicim listjem... Išoč primerke za štedilnik in seveda ogenj.

Angele.

Arhangele v globokem rumenem tisku.

Lotila sva se celo starega božjega groba – kulis iz trdega suhega lesa.

Popoldne okoli dveh sva odšla na pokopališče tik pred farovžem pokopavat Nadliškovega Minceljna.

Seveda sva morala najprej v vas, na dom. Nataknila oz. navezala sva si dereze, ker je bilo vse poledenelo. On je bil v belem koretlju in s črnim trirogelnikom. Biretom. Bil je videti kakor kak rektor ameriške univerze. Jaz pa sem nosil kropilček, kadilnico in kroglice smole namesto kadila. Franc za kadilo ni imel soldov.

Mincelj je že tretji dan ležal v krsti, v katero bi lahko položili še dva mrtva, tako velika je bila ali pa Minca majhna. Oboje je bilo lahko res.

Tri dni je morala biti v tem zaboju zato, ker je bilo zelo težko vsekati v tako zmrznjeno zemljo grob.

Ležala je v svoji kamrici. Mrzli ko led. Na parah iz štokrlov, pokritih z navadno belo posteljno rjuho. Brez vencev, brez kakršne koli rože. Potresena le z rižem in sveča je cvrla loj.

Ob vznožju je bil črn križ in slika rajne – slikana je bila še med okupacijo, saj je bil na voglih odstisnjen hakenkrajc. Mincelj na fotosu je bil

žavasten in že takrat je imel čez osemdeset let. Bila je skrajno neužiten primerek ženske. Nisem imel pojma, kdo neki se je ponoči loteval tako janzenistično strtega življenja. Kajti nagota v teh krajih je bil tudi vrat in ksiht (obraz). Mlada koža je morala čimprej postati stara. Pogled slep in v njem plevel ali *dev, dev, dev...* kot odsev.

V teh krajih si devet let dojenček, od desetega do devetdesetega pa starček.

Pričakovali so naju.

Tudi to pot je bila moja dolžnost ves čas odgovarjati le *-amen, amen, amen.*

Prostori so dehteli po slivovki in lipovem čaju.

Vse je bilo nared, da sva začela z molitvami.

Tebi, Gospod, priporočamo dušo tvoje služabnice Mince Nadliškove, da bo živela v tebi, ko je odmrta svetu; in kar je v slabosti človeškega življenja zagrešila, odpusti in izbriši ti z odpuščanjem svoje milosrdne dobrotljivosti. Po Kristusu. Gospodu našem –

Aaaaamen!

Gospod, daj ji večni pokoj, in večna luč naj ji sveti!

Gospod, usmili se, Kristus, usmili se, Gospod, usmili se!

Oče naš...

Nosači velikega zaboja, imenovanega tudi truga, močni kerlci, so bili rdeči kakor zahajajoče sonce nad Gradežem. Pijani, seveda, ko mavre.

Niti eden ni posmrkal od žalosti. Ni bilo zaznati joka za Minceljnom.

Franc je molil dalje, *kako je rajna rešena peklenskih sil in kako angeli dvigajo njeno dušo pred obličje Najvišjega...* Kako jo nič več ne vpeljuje v skušnjavo in kako ji že sije večna luč in jo ozarja pravični pokoj.

Nekdo mi je podal vročo kadinico, polno žarenja. Franc je stresel iz vrečice, ki sem mu jo podal, smolnata zrnca in z dišečim dimom požegnal rajno, ki je bila polentno zlata in zašnirana v smrt kakor v kak okupacijski čevelj iz grobe volovine.

Zares: bila je nadvse čuden mrlič.

Obšlo me je, da je Eskimka.

In kerlci so, kakor pri Ananiji in Safiri, pristopili in pokrili čudno obličje. Zabili pokrov v žebli za podkovanje konjev. Pravimi *ekserji*. In potem odnesli na tragah teh nekaj kilc dimljenega človeškega mesa. Dim na Gorenjskem je namreč način življenja. Vohljanje za drugimi je poseben dim. Skrivati sebe *-dim*. Skriti se čimbolj in čim globlje. V samo mnenje, kaj bodo ljudje rekli. Zakaj to je pravi Bog in pravi človek – kaj bodo ljudje rekli. In ta nivo je nizek in dopušča bore malo življenja. Zaradi tega Boga nisi imel preprosto več kaj skrivati, ne odkod ti denar, ne kaj te boli in zakaj. Niti kdo te je obiskal – zakaj in ali ni ta tisti? Kam greš? Kje si? In gorje ti, če si kaj zamolčal. Ker bodo prišli ljudje – kerlci – in nekaj rekli.

Zvedeli bodo od koga drugega vse to, o čemer ti nočeš govoriti... Potem sledi natančen ritual bojkota. Ki se začne takoj in traja toliko časa, dokler samega sebe pred njim ne streš s hudimi samoposledicami... In če pri tem celo jamraš, ti nikoli ne bodo odpustili nič. Niti na onem svetu ne. Ne tebi niti otrokom, ki so morda ostali za teboj.

O tem mi je Franc Zabret govoril ure in ure.

Zaman njegovi blagi prigovori.

Spoved – nič

Jezus Rešenik je v primeri s poganskim Bogom *Kajbodoljudjerekli* prava lutka.

Navaden papirnati tiger.

Goli otok se je porodil iz Gorenjskega bojkota tistih, ki nočejo povedati, kdo je bil njihov gost.

Mincija smo potem spustili v jamo, da je začel postajati prah. Vrvi so zadrnjohale. Kerlci so še vedno rdeče zahajali, polni žganja.

Biznis s truplom se je potem kmalu končal, ker je postalo zelo zelo mrzlo.

Minceljnov otrok, hči, tudi stara kakih sedemdeset let, je Francu na voglu cerkve odštela pogrebno v rdečih stotakih.

Kerlci so trage vrgli v mrtvašnico. Vrvi tudi. Dva od njih sta potem začela zasuvati grob. Po pokrovu je grozljivo bobnelo. Trda, mrzla zemlja. Ledeni kosi.

Pokazalo se je sonce. Belo zrnce. Bilo je brez moči in je ihtelo v meglo; v njen puh. Kmalu je izginilo v tem belem perju in se ni več prikazalo iz vlažnega, gostega morja belih par.

Duša Minceljna Nadliškovega, nekoč ritka kot vse ritke, je bila zdaj samo še kos trde govedine, ki bi jo celo tiger težko pogoltnil v džungli. Zdaj jo je zadnjič potrepljala zemljica. Iz obeh Pišnic je dahnilo kakor iz hladilnika.

S Francem sva jo pihnila najprej v cerkvico, kjer je on v zakristiji odložil liturgična oblačila, jaz pa pogrebne pripomočke: kropilček in kadilnico z vrečico smole, nato sva se vrnila v trdnjavo njenega veličanstva, prečastite kurbe habsburške – Rahabe Marije Terezije. Med zidine, meter debele... Pred nama se je kot duh vzbočil črn maček, suh kakor žrd in spustil iz gobca zlato mijavkanje, mrzlo žareče, na tla, da je milo zazvenelo. Tihcano kakor zlati karat – en sam. Džoniju, kakor je bilo mačku ime, je Franc dal košček trde in žarke klobase, ki jo je imel v kopalnici med brivskim priborom.

Vse naslednje dneve sem pisal v kolikor toliko ogrevanem prostoru. Med dimnimi cevmi, ki so prijetno širile baržunasto toploto in mi naredile veliko sobo – bunker prijetno in znosno za živo misel. Črke so tekle po belem papirju in se sproti strjevale v resnico. Franc pa je v tem času hodil molit po hišah, kjer so starke umirale od mraza in starosti. Vračal se je šele

pod noč, za mašo, včasih nakresan, neredko pa prezebel na smrt in lačen. Hitela sva maševat – in jaz ministrirat. Včasih je celo zagodel harmonij in Imma Summac je pela pobožno vse višave in barve v tišino in črn molk z lesketi svetnikov na vitražih. Z eno ali dvema starkama se je dogajalo spremenjenje kruha v Telo in vina v Kri.

Goreli sta dve sveči.

Sence svetnikov in angelov so oživele in begale, kakor se je bil pač nagnil jajčni rumenjaki sveče.

Maše so bile brzopotezne. Turnir na izpadanje. Spomin zadnje večerje je bil najkrajši zaradi hudega mraza. Bolj skeč kakor veličastna drama. Jaz pa sem se moral vedno našemiti v tisto staro krinolino in belo srajco z ovratnikom. Takega me je nekoč Franc celo fotografiral z aparatom na blic, ki ga je prejel v dar od neke prostitutke v St. Gallnu, ko je čakal na vlak za Buchs.

(To je štorija ali roman zase.)

Po teh brzopoteznih mašah sva pekla v pečici ali *profonu* kuhane špagete, polite s paradižnikovo mezgo in potresene s parmezanom. Neredko pa sva si skuhalo tudi moljevo župo. Včasih kot močnik, včasih kot polento gorgonzolastega videza pa tudi okusa. Vsake toliko pa sva odtajala za šipami zmrznjenega merjasca in ga bolj žgala kot pekla.

Po večerji se je Franc skoraj redno zatopil v brevir, če sem imel še delo, velikokrat pa sva se zatopila (ali zatapljala) v skrivnost ženskih hlačk, ki sem mu jih moral celo razgrniti, da je videl tisti žlahtni kotec, kjer je rodilna cev (*žrelo, kri in sluz*).

Zelo ga je vznemirila moja usoda. Ob lepi soprogi, pravzaprav lepotici, sem vedno hrepenel po drugi.

Zakaj?

Da – zakaj!

Strmel je v mojo poročno sliko, kjer je plaval angel – Marlene Dietrich. Ali tako nekaj.

In v to nisi zaljubljen? me je spraševal in mižikal. Zakaj nisi?

Saj sem, sem odgovarjal.

In zakaj si želiš druge – grše?

Ni mogel razumeti, da je ženska vrhunska lepota premosorazmerna s somatskimi potrebami moškega. Čim lepša ženska, tem manj *žrelnosti*. (Kurbarije.)

Tega ne more razumeti nihče, ki tega ni skusil.

Zakaj? Zakaj to?

Ne vem.

Madonska lepota je včasih sama sebi namen. In potem se počasi naveličaš čakanja na soprogo v postelji, ki noče ali ne more priti, ker ji je tuje biti podaljšek penisa. Se muči s tem... Zapiši. In zjutraj jo vprašaj, zakaj te ni zbudila. Ona pa nazaj: *tako lepo si spal, da se mi je zdelo škoda buditi te...* In to se ponavlja, dokler narava sama ne spregovori in se preprosto začne ozirati po drugi... Takrat se pa vsi začudijo, kako je mogoče ob tako enkratno usklajenem bitju, ki ima vse perfektno – prsi,

noge, usta, oči, vrat, lase, kocinski nasad podpazduh in na mons pubisu – Venerinem gričku. Kako je mogoče iskati nekaj drugega, kar ima isto in morda slabše kakovosti.

Poglavitni namen lepe ženske je prav to – pognati moža v iskanje gršega, da ga kompromitira. To je ekshibicionizem – in kar je dosti globlje od tega: uničenje tebe iz užitka. V tem pa je neizčrpen užitek. V smrti drugega.

Vsi se namreč čudijo, ko se to razvé, in ne znajo spregledati – ne morejo. V vsaki lepoti so določene nakane.

Soprogo pa medtem vsi pomilujejo.

In v tem je zadostitev. To je odnos, ki je več ko nasladen. Nihče ne more verjeti, da si šel... Ne tast, ne tašča, ne svaki in ne svakinje. Niti zdravniki ne. Le ti sam si nenadoma sam. Vržen ven iz skupnega bitja, ki ga sestavljata dva... In se lepo kurbaš drugje. Najprej pa sam s sabo in šele nato slede drugi. Ona pa te z drugimi vred obsoja.

Zakaj? Saj vendar ve, zakaj delaš vse to!

To je tisto: *ne ve*.

Ne ve?

Ne.

Čudno.

Ona misli, da si pač navaden sprijenec – kurbir itd. Ki hoče še več in več. V resnici pa je sprijenost ali defekt v tem, da je lepota *mrtva*. Njena, seveda. Vse njeno je neuporabno.

To je pa zelo tragično, kar si povedal.

In Franc se je zastrmel v hlačke, ki so mi bile podtaknjene in so bile verjetno hčerkinine.

Pustil se mu jih, da je molil brevir in premišljeval o tistem koščku tkanine, ki vleče vase duh maternice, sam pa se šel brat Gogoljeve Mrtve duše.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Pavle
Zidar

Trpljenje zemlje

(Nadaljevanje)

Nekega dne pa je poštar le prinesel Lipuševega Tjaža. *Škofovo prekletstvo*. Franc je stopil v mojo sobo, nasmejan in nepopisno srečen, in mi pokazal izvod. Črna vezava in velike zlate črke na spodnjem robu knjige, ki je pretresla Cerkev. Na drugi strani platnic pa je bila nalepka: *Ein Geschenk der Republik Österreich* z zastavo države, ki je darilo pripravila.

Imam jo, je vzklikal. Imam. Kakorkoli – imam jo pa le. Zdaj bom videl, zakaj je ženska peklenški smrad in škof moj nebeška dišava.

Smejala sva se, da sva kar pokala po šivih in odprtinah – vseh. Rit nama je šla na dvoje.

Na mizi je zadehtela tinta po črnulah. Sladkogrenko.

V stari župnijski spalnici je bilo gorko, da sem se slekel celo do pasa in bil nekakšna lojnata sevilska luna. Cevi so trepetale in gašperček je drobil les v ognjenih ustih, da je čvrčal kot ptičja ranjenost.

Res: ogenj je velika žeja in lakota hkrati.

Franc je pestoval knjigo Florjana Lipuša in me opazoval, mene, polnagega adamita.

Roman je bil dopisan. Končan. Sem sem prišel predvsem zaradi ključka tega teksta, ki je bil na poseben način živo telo – organizem transcendentalne logike. Roman se hrani s časom. Zanj je mleko čas in dojka geografska stopinja – pravzaprav točka. Ne potrebuje ure, ampak ure v uri, ki so včasih petminutne, neredko pa ena sama dolga teden dni, a so še vedno ure in ne tedni. Včasih pa so ure leta.

Pred mano je rasel kup s tinto popisanega papirja in se napihoval. Takšno je sporočilo človeku. Žal pa ljudje premalo ta sporočila bero in so raje mrličji.

Literatura je res duhovno krvodejavna in spreminja smrt kraja v živ ribji lesket.

Malo ljudi bere. Samo ti se obnavljajo in si življenje olajšujejo, drugi si ga teže s hrano in čvekom, kaj je kdo rekel.

Če že kaj bero, bero Kaplana Klemena, toda predvsem zato, da bi ugotovili, kateri neki iz Krnice je šel za gospoda, pa potem ni bil gospod in se je raje skurbal (poročil).

A samo v literaturi je resnica, ki osvobaja. Vse drugo te zaslužuje in izničuje v navaden klepet brez vrednosti.

Ostal sem še nekaj dni in popravljaj konec romana, Franc pa je v tem času kidal na novo zapadli sneg, ki se je usul ves moker od nekod. In posredi osenčen s črno grafitno črto, srebrnega nadiha. Hodil pa je vsako popoldne še vedno molit po hubah in tam kaj malega povečerjal.

Bil je zelenorjav, tipičen kmečki drek.

Grobovi so bili povišani v bele hiše. Pravi puhasti sarkofagi z mlečno belimi trupelci na dnu. Fetusi raznih Ramzesov.

Na zadnji večer mojega gostovanja pri Svetem Filipu Betsajdskem sva še zadnjič skupaj pomaševala štirim starim Minceljnem in Imma Summac je preigravala na harmoniju *Hvali, svet, Odrešenika* in pela sama vse štime.

Hvali, svet, Odrešenika in Pastirja zvestega;

hvali, duša, Učenika,

hvali svojega ženina.

Zdaj povzdigni srce svoje,

jezik glasno naj zapoje

čast in hvalo Jezusu,

našemu Zveličarju...

Jaz sem bil spet v tistem ministrantskem koretlju nekakšen harlekin diakon, vihteč kadilnico s smrekovo smolo, ki je dajala od sebe dragoceni vonj gorenjskih gozdov.

Franc je obujal spomin zadnje večerje samodejno, kot bi šilil enega od svojih svinčnikov za pisarniške potrebe.

... vsemogočni večni Bog, sprejmi ta brezmadežni dar,

ki ga jaz, tvoj nevredni služabnik, darujem tebi,

svojemu živemu in pravemu Bogu... ,

in ta kelih zveličanja, naj se s prijetnim vonjem

dvigne pred tvoje božje veličastvo, v naše in

vsega sveta zveličanje...

AMEN

SKRIVNOST VEEEREEE!

Tvojo smrt oznanjamo, Gospod,

in tvoje vstajenje slavimo,

dokler ne prideš v slavi...

Po petju Imme Summac je sledila *epikleza*, klicanje Sv. Duha.

In ta je res prišel. Videl sem ga, kako se spušča v obliki vonja pšenice in suhega sladkega stebličevja...

Obšlo me je, kako resnično so to fina poezija, ti zlati odbleski patene, keliha, potem nekvašeni kruh, vino – sami prelepi simboli nečesa pradavnega... To res bolj živi človeka kakor krača, mastna in cedeča se od moči.

Od hostije si res sit, duhovno, in dolgo dolgo, od drugega pa kar

naprej lačen in bi kar naprej rezal rezine in jih zalival s pijačo iz klokotajočih sodov.

Kljub temu pa je teže biti duhovnik kakor klepar ali čevljar – izdeluješ Boga nekje v mrzlih pokrajinah ali hribih, lačen in zavržen kot pes.

Izdelovanje Boga ti pride v navado. Postajaš počasi market zakramentov, ker, jasno, od nečesa moraš tudi sam živeti telesno.

Vendar je res tudi to, da so dela sveta resnična hudobija. Samo to – od vekov vekov.

Franc Zabret je zaklenil svetišče navznoter, da sva ostala sama po maši v velikem mrzlem prostoru. Prižgal je velikanski lesteneč in Sveti Filip z brado v oltarni podobi naju je kot slabovidnež zrl s svojega piedestala v srednjeveškem oblačilu. Vendar, čeprav les, torej mrtvo bistvo, je nekaj čutil.

Kaj, bogvedi.

Njegov judovski skrivnostni nasmešek je veljal izrecno samo meni. Bil je to smeh dvoma in smeh sreče.

Naglas sem rekel: Kam je, revež, zašel! Iz tople Betsajde v objem Pišnice. Zebe ga, Franc! Razlika v temperaturnih aplitudah med Kanaanom (*Jahvejevo obljubo*) in Martuljkovo skupino je občutna.

Morda, se je nasmehnil Franc, vendar je na svetu vse relativno. In je vzel v roke ob steno naslonjeno veliko omelo in omedel obličje čudovitega apostola, da je ves zasijal v pozlati kakor Bosancu zlati zobje v širokih ustih. Rdeča brada pa se je razširila in zašumela kot roj iz zaveze.

Jaz sem . . . , oh! Saj vidiš! Uradni častilec Boga.

Začudil sem se, pa le zato, ker je nekako prebral moje skrite misli o sebi, ki sem jih mislil med mašo o njem.

(Klepar, čevljar, izdelovalec Boga nekje v hribih . . .)

Sneg je kovinsko zacvilil, ko sva drug ob drugem šla iz cerkve proti bližnjemu farovžu. Zvezde so mižikale in cvetele. Sinji mraz je kot Chagall dajal okvire posameznim predelom zabreške farice, da so bile kakor špiritni požar.

Tukaj torej, v tem skoraj mitičnem kraju, kjer vznikajo sence najrazličnejših svetlob ter njihovih kakovosti se je vršila po njem, Francu Zabretu, razodeta vera (judaistična verzija naravne). S pomočjo zakramentalike. Maš. Molutev rožnega venca. Prvega svetega obhajila. Birme. Sklenitev redkih zakonskih zvez . . . Pogrebov. In skozi vse druge sisteme čaščenja. In imela je malo odzivov. Kljub vsemu je bilo še dalje čisto vse predano mitu in zalizano v polževino ter postulate rodovnosti oziroma izročila. Kmetje so viseli kakor pajki na pol poti med Jezusom in njim, ki je bil pravzaprav tudi mit, čeprav je zares opravljal razodeto božjo besedo. Ometal Svetega Filipa, tistega, ki je nekoč dejal: *Gospod, pokaži nam Očeta in zadosti nam bo . . .* Se zvijal od bolečin zaveze, pa ne pred Bogom kot takim, ampak zaradi besede zaveze, ki jo je izrekel kot pokorščino ljudem, ki so se poistili z Bogom, pa še malo niso bili to – Bog na zemlji.

Stala sva pod zvezdami krizantemami, sveže razcvetenimi, slovenska dežela pa se je pogrezala v pogansko violino spanja. Bil je čas slovesa, konec moljevih juh in strmenja v žensko skrivnost spodnjega perila na mizi. *(Te sem mu pustil za spomin.)*

Franc je bil videti silno razdvojen. Dolge večerne debate ob slabi luči, mrazu in nevidni ženski navzočnosti so pustile v njem rane ter občutljive brazgotine.

Ali je Kristus Bog ali le odsev Boga?

Ali le neko krajevno razkritje univerzalnosti? Če je bilo samo to, potem so Judje imeli prav, ko so ga zanikovali *(in ga še)*.

Ali pa je bil res sinteza Mojzesovega zaznavanja in judovskega pričakovanja.

Vsekakor so kasnejši eksegeti vse do sinoptikov dvomljiva vrednota.

In vendar – vendar!

Univerzalno je v vsem tem zagotovo eno: *vstajenje*.

Ter bivanje na zemlji po vstajenju... Sobivanje z učenci in potem nenadna razpršitev kakor ekranska podoba ter zgostitev v učinku milosti, ki nas obišče – ali pa ne. Na kar sledi tista globoka dvojna dioptrija o božji nepravičnosti.

Padec v letargijo in drhtenje.

Takšna, drhteča in obupana sva se razhajala zdaj midva. Prebičana od mraza in zgodb kraja ter lastnih težav sva molčala in spremljala sneg, ki se je valovito srebril kakor volčji hrbet v severni pokrajini na pohodu na žrtev.

Vse, kar sva še maloprej imela za vrednoto in bistvo življenja, se nama je zazdelo nično.

Ledena čelada noči nama je stisnila sence, kjer je kljuvala kri. Veliki zobje Alp, pravi čekani, so rastle iz ogromne dolinske čeljusti in čakali na primerno žrtev, da jo zmeljejo.

Špik se mi je zazdel kakor piramidni nagrobnik sredi puščave.

Bogve, kateri faraon spi pod tem geometrijskim telesom. Kateri Ramzes ali Keops? Tutmozis?

Morda je bil Egipt nekoč na Gorenjskem?

Bil sem potešen od tega, kar sem v teh dneh napisal v tem gornjesavskem kotu. V mrazu in ob svojem ministriranju pri Svetem Filipu Betsajdskem. Pregledoval sem, v romanu namreč, svoje rane in smrti, ki sem jim po čudežu ušel, in zazdel sem se brat-dvojnik pesniku Rafaelu Albertiju.

Nikjer in v nobenem sistemu, kjer je človek koncentriran, ni zaželen prisposoda, to svobodno oblačilo misli. Misel že še, ne pa njena obleka, ki omogoča vsem biti spodobno oblečen.

Ne samo Stalin ali Hitler, ne, tudi tržnost je ena od pokončevalk poezije. In frankizem je vendar najvišji štadij tega licemerja.

Vsi goljufi in moralci, politikanti in volkovi z zalisci demokracije so morili nosilce prisposode ali pesnika (pisatelje).

Ruski car je dal Puškina pokončati nekemu pijanemu razuzdancu. In potem so parabole dale oziroma vrnilo njemu in njegovim isto – smrt od strelav eksekucijskega voda revolucionarjev.

Kako čudno: ni se bal razkrojenega lizuna, ki mu je potem ob prvi priložnosti kakor Brut zasadil meč smrti, ampak se je tresel pred verzi... Žarenjem besede; čudežem, ko se spojita misel in glas v besedo, ki človeka osvobodi.

Premišljal sem in pisal v tem zakotnem svetu Gornjega Posavja o Kobaridu, kjer so me hoteli pospraviti neke noči v treh dejanjih – prvem, drugem in tretjem, kakor v kaki dobri ljudski igrici. A jim je spodletelo... Najbolj dramatično je bilo zadnje dejanje, ko me je kiler prišel streljat na Nadižo v zgodnjem dopoldnevu in sta v trenutku, ko bi moral iz cevi zadržteti vame strel, zabrodila v biserno vodo dva otroka (*puta*). Skočila sta iz vrbja. Lepa, baročna, z dolgimi lasmi, zapršila kakor vodomet na Fontani di Trevi in me rešila... Še vedno ju vidim, kako leté pod njunima telesoma kvišku steklene kaplje in leté po njunih lepih telesih. Golih in polnih... Lase imata nabrane in do ramen. Loken ob loknu. Nad belim prodom pa sonce, ki vse sežiga pod sabo. Jaz se umikam ritensko pred ležečim kilerjem, ki ima revolver pokrit s frotirko in jo obrača proti meni... Kiler leži vznak in me opazuje. Vsak moj korak... Okoli mene skaklja reka, razvejana na več krakov. Pesek zvenči.

Rešen sem.

Otroka, gola *puta*, kričita od dotikov kapelj, ki prše nanju.

Nič več nisem sam.

Trenutek silne smrtne stiske je razklenjen.

(Hvala Bogu!)

Strel ni več mogoč. Tu so priče...

Kiler leno pobere sam sebe s tal, v eni roki drži svojo obleko, kavbojke in majčko, v drugi nosi še vedno s frotirko pokrito orožje. Zabredel je v globok tolmun, pravi smaragd, ki sega malo čez prsi in skoraj do podbrade... V avtu na cesti se potem obleče (*fičku*) in še nekaj trenutkov strmi na prod, kjer sem ostal jaz... Otroka še kričita, vendar ju ni več v vodi. Rastopljena sta v zraku in sončni svečavi. Medenini sonca.

Avto počasi odpelje.

Vse to kasneje pripovedujem začudenemu slikarju domačinu M. V. S katerim si teren dogodka greva tudi skupaj ogledat.

O dveh otrokih (*putih*), ki sta me rešila, ne verjame niti besede.

Ta dva sta shlapela.

Čudno. Če ju ne bi bilo, bi bil jaz nekakšen predhodnik (Ivana Krambergerja, že davno, davno).

Takrat sem šel takoj na drugo stran Nadiže, da bi našel sled življenja, ki me je rešila. Kako gumo, vtisnjeno v travo. Odvržen papirček. Igračko. Pa ni bila tam skrivljena niti ena sama bilka.

Hujša in zares popolna pa je verzija (precej let kasneje) s povprek

nastavljenim prikoličarjem in to skoraj na pragu dóma... Vozim s sto na uro od koprskega pokopališča proti *servisu zastava*... Cesta je prosta in suha. Noč s koščkom lune limone na nebu.

Ob koprskem pokopališču stoji policijski avto. Mrliško tih in navzdol obrnjen – v smer, v katero drsim. Čudno se mi zdi, da je nem. To je brez luči. Čutim pa, da je nekdo v njem in da me spremlja odzad.

Prešine me hlad, ki ga še nisem okušal doslej. A vozim z nezmanjšano hitrostjo. Tik pred črpalko na desni, kjer je tehnični servis (za njo), pa zavozí čez cesto prikoličar in mi zapre smer. Možnosti sta samo dve: s sto na uro vanj, v njegova kolesa, ali s sto in z zaviranjem čez asfaltirani cestni previs proti črpalki na moji desni in ves ta kólos pred seboj obvoziti bočno ali na strehi svojega avta in ostati živ, a poškodovan. Kajti nesreča se mora zgoditi, in to neizbežno... Zaviram z vso močjo in peljem še vedno s sto proti prikolici... Odločim se, v trenutku, za strm previs proti črpalki... Iz kabine prikolice vidim šoferja, ki me gleda, ko letim v smrt... To so stotinke meni neznanega časa... Šofer me mirno pričakuje... Moje vozilo se zaziblje kakor na valovih in... obstane ob tem zibanju semtertja na kolesih... Vidim, kako sem lepo obvozil rep prikolice z nekolikanj manjšo hitrostjo in že sem na cesti proti Izoli. Nič ne drhtim. Samo stojim nekje v sebi in se vozim dalje ter se razgledujem po pripetljaju, ki je minil. Minil brez posledic.

Zatresem se prvič šele ob obali, kjer so zavezniki potopili Rexa.

Tam prvokrat izključim vsako naključje in spregledam celotno past, ki sem ji čudežno pobegnil.

Vožnjo upočasnim na dvajset na uro in drsim kakor muha po šipi noči.

Premišljuje, kaj bi bilo, če bi šel s sto na uro v spodnji del prikolice namesto čez asfaltni previs pri črpalki. Seveda ne bi preživel... Natančna preiskava pa bi dala čuden rezultat. Šofer prikolice, ki mi je zaprl smer, ne bi bil kriv. Kriva bi bila oba, a jaz veliko bolj, saj sem vozil z neprilagojeno hitrostjo in – brez očal.

Ravno v tem sem segel samodejno proti nosu, da bi si popravil lego očal, pa teh ni bilo...

Ustavil sem se in se prepustil težkemu občutju, nekakšni modri frankinji, grozdu žalosti.

Celo dolgo pot z G. sem vozil, ne da bi bil opazil, brez naočnikov. V vozniski pa decidirano piše: *Mora nositi očala*.

Drhtim in drhteč užgem motor ter drsim, bolan na duši, proti strunjanškemu zalivu. Proti vili Tartini. Črni samoti, nazobčani kakor jeruzalemsko obzidje.

Izstopim in voham slanost ozračja. Váli se sardelsko svetlikajo in se prelivajo kakor olje v olje.

V meni se začne gnesti spoznanje, da je bila odigrana nova varianta Nadiže in da sta me znova otela pogubi moja dobra baročna *puta*, ki sta bila še najbolj razvidna v presoji mojega reagiranja. Tu seveda nevidna.

Hodil sem dolgo v noč gor in dol ob obali in se tresel od mraza groze in spoznanja, da je moja usoda identična z usodo kadiškega Rafaela Albertija

in drugih, ki so jih umorili požigalci in mrhovinarji tega sveta. S to razliko samo, da ostajam pretresljivo živ kakor Alberti, ki so ga hoteli zabosti, obesiti, kompromitirati, spodnesti, vreči v vodo...

Vse to sem popisoval v zabreški farici Svetega Filipa Betsajdskega... To ni skrivnost vere, ampak poezije, ki je blizu lastnosti čistega človeka, ko gleda Boga.

Takrat je človek najčistejši.

(Ko moli.)

Tega ne bo razložila zgodovina mišljenja in nobena analiza mita, ker je poezija izvornost vsega, kar je in še bo. Zato je Rafael Alberti ostal živ. Iz štirih prekletih Frankovih smrti ga je otela poezija.

In kdo je to?

Kaj je to?

Poezija je globočina miru, iz katerega klije veter, človekov glas, vonj lesa, življenje kruha.

Še se tresem.

Avto še vedno počiva v soju morskega lesketa. Nebes pa je polentno zlat od četrtnine meseca, ki jadra izza Belega križa.

Hlebec trentarske polente je, mrzle in lepo okrogle, pripravljene na razrez z nitko.

Razmišljam, kako so (takrat) mogli zvedeti, da vozim brez očal... Spominjam se, kako dolgo sem hodil gor in dol in poslušal oljne oblike plimovanja... Ne morem verjeti, da so zvedeli od tistega, čigar gost sem bil. Ne gre in ne gre to v moje meso, ki je tudi duh. Ta človek je bil vendar vedno tako človeški. Dal mi je vse – streho, hrano, stol, mizo, najbolj prijazno besedo in vendar... In vendar. Samo po njem je bilo lahko sporočeno, da sem bil tam in da sem pustil tam očala.

(Da vozim brez očal...)

Pretesen sem bil, na kakšne malenkosti so pazili pri meni. Kdo vse in kje vse.

Povsod.

Sesedel sem se na eno valobrskih skal in molčal ter se zdravil s šumi morja.

Luna, krajček, stopa po valovih oziroma zibajočem se morju. Utrujen sem in brez volje do življenja. Saj ni še ura, ko bi bil lahko pokojni in kot tak poslušal nad seboj sodbe, da sem kriv. (Dvanajst ur po smrti še vse slišiš in sprejemaš...)

Bil sem v žrelu groba in vstal.

Vsa tedanja oblast me je videla mrtvega. Stoodstotno. Tako tisti, ki je imel samo to nalogo, da sporoči, da sem bil pri njem in da sem tam pozabil očala, kot načrtovalci, ki so nastavili peklensko zasedo s prikolico in mrtvim, spečim policijskim vozilom ob pokopališču, ki me je odzad spremljal ter sporočal koordinate, kdaj naj prikoličar s servisnega dvorišča spelje na cesto... Bilo pa je tam šivankino uho – pol metra visok asfaltiran spust, strm, kajpak, in če bi se usmeril nanj, bi moral zaplavati bočno ali na strehi in se odpeljati v zlom samega sebe.

Skratka, tudi v smrt.

Vse je bilo pripravljeno, da me ne bi bilo več... Pa ne toliko mene, ampak nekega mojega dejanja iz besede.

Kaj neki si je mislil miličnik v svoji trugi? Ki je z razdalje petsto metrov opazoval ta načrtovani ples?

Taka brezhibna in strokovna izvedba, od podatka, kje sem in kakšen sem (*brez očal*), do praktične izvedbe! In potem tak amaterski pobeg s prizorišča brez praske.

Kot bela nit sem pobegnil skozi edino šivankino uho.

A če bi uspelo, če bi zahreščalo in bi se moje kosti tisočkrat zlomile, bi bil rezultat preiskave zame uničujoč...

Zame je ta deželca Puerta Santa Maria – res.

Še zdaj me ne zapusti spomin, kako je morje takrat plivkalo. Kakor da bi čirikalo. Z nežnostjo, ki je samo v njem, je odjedalo kos kopnega, trdega kakor skala, mehkega kakor ilo, ki mu zapira pot na solne fonde. V kavedine.

V daljavi se je zaslišalo sopenje delfinov.

Strunjanski hribi spominjajo na karmelske v Izraelu nad Sredozemljem. Posejani so s svetlobo meseca in spomini človekovimi – psalmi.

Z vsemi stopetdesetimi.

Objemal sem si kolena, ker me je mrazilo.

Slani duh jutra je dahnil z neba belo, injasto mano.

Lizal sem si zapetja in jokal.

Morda me iščejo sedaj, kje sem. Diskretno vozijo do bloka in si ogledujejo prazen boks za avto. Začuden so, ker me ni. Niti slutijo ne, da sem ob morju, sam z valovi in delfini, ki v duetu kolobarijo po zalivu...

Čez nekaj tednov potem znova stopim pred človeka, kjer sem tisto usodno noč pozabil očala. Opazujem ga s svojo poezijo v sebi.

Ali ve za vse to, kar se mi je tisto noč na vožnji proti domu pripetilo? Bližam se mu po ključu, ki ga on ne pozna. In v trenutku me prešine – ve.

In čisto nič mu ni nerodno, da stojim pred njim živ. Ne bi mu bilo, tudi če bi bil mrtev.

Hiti mi razlagat neko koristno napravo... Tu, v tej prekleti Gorenjski mora vse imeti svoj smisel. Tudi nedolžno umreti ima tu za te ljudi svojstven pomen. Ki jim ne nalaga krivde. Že mora tako biti. In če ni bilo včeraj, bo pa danes.

Tukaj življenje ne sloni na nežnosti, veselju in na resničnem bistvu stvari, ampak na njegovi sprevrženosti. Nasprotju tega, in zato s tako lahkoto sodelujejo pri zločinih.

Svoje mišljenje so zatrli in zanima jih samo to, kaj misliš ti. Toda ne zato, da bi tvoje mišljenje sprejeli...

Ko sem zjutraj zapuščal Franca Zabreta, zabreškega župnika, se mi je smehljaj kakor dve leti kasneje v umobolnici... V smehu mi je prebral prvo

poglavje Lipušovega romana, *Poglavje o plevelu*, rekoč: Kaj misliš, ali smo res samo plevel?

Ostrmel sem nad vprašanjem. On namreč oznanja vsako nedeljo *pšenico*, Lipuš pa plevel.

Ker sem bil ves pod vtisom svojega pisanja o dveh putih (baročnih), tega iz Nadiže (dveh!) ter onega, ki me je pri Kopru izpeljal skozi šivankino uho, sem se raje pridružil Lipušu in odvrnil, da smo res v glavnem plevel, tudi če smo pšenični – smo pa pšenični osat... Navaden krščanski plevel hierarhičnega Boga.

Posmehnil se mi je pomenljivo in bral dalje.

Mračna in mrzla pokrajina z zobmi Alp je prežala na vsak gib pod sabo.

Res: ubogi Sveti Filip, kam je zašel. Med okovje iz ledu.

S Francem sva potem zanešla moje stvari v fička; bilo jih je precej. Tam od knjig do rešoja in lončkov za kuhanje kave, malega radia-tranzistorja, tetrapakov mleka, perila. Malo sva se še posprehodila po zamrzli cesti, ki je bila zlata od sonca in ledu. Gladka in spolzka.

Vedel sem, da sem mu pustil na mizi ženske hlačke in mi je bilo nekolikanj žal. Vendar jih je imel rad. Po drugi strani pa sem se te preklete prtljage in spotike hotel rešiti. Predvsem kot nenehne provokacije. Žena, vem, jih bo pogrešila, ne bo se me pa upala vprašati, kje sem jih pustil.

Morda pa bo zdaj Franc Zabret ob branju Tjaža spoznaval to skrivnost pristneje, ki je sicer ožigosana kot greh in fantazija mesa in bo njegovo spoznanje Boga postajalo plitvo in mrzlo. Če ne celo sovražno.

Vsaj to se bo spraševal, ali je res ženska pogubila svet s svojim spodnjim perilom.

In rekel bo – slišim ga: Ne! Ni ga ona.

Gornjesavska dolina v soncu je kakor topazno staro vino, rumena, dasi čisto čisto bela. Drobne točke v snegu se svetlikajo kakor fleši vbrizgane svetlobe orgazma. Vsak korak v ta celec je korak v neznano svetlobo užitka.

Hiše čemé kakor obrazi, zasnuli v predvečerni popoldan. Z žlebov vise orgelske piščali in v njih zveni Bach s svojimi nemškimi protestantskimi čebelami (preludiji, fugami in sonatami). Zvok v njih je tih, a zaznaven. Vsa okna so obarvana s čipkami ledenih ornamentov. Sem in tje zadiši iz hlevov po toplih nesmrtnih kravjčkih. Človekov lik bi se utopil v njih kakor Jezušček. Rad bi bil rojen v hlevu... Nekje se razprši pod nebo prašičji smrtni krik. Zabodli so ga kakor Arabca v Gazi in zdaj z nožem v grlu kriči: *Alah je velik*.

Franc je videti odsoten, skoraj onkrajski, vendar je poln drobno živih misli kakor šivov v telo. V tem času, ko sem bil njegov gost, sva prehodila vso zavest razodetja, od Ramzesa do Nefretete, od Izraelovih prerokov do Mojzesa, ki je Mesijo dojel iz egipčanskih virov časa in prostora, kjer se je logos najbolj neposredno razodeval v človekovem duhu.

Naravna-mitična teologija starega Egipta je postajala podlaga razodetja v Izraelu in naposled po vsem svetu, najprej seveda prek Jahveja in nato Sina človekovega, ki pa je že naš delež.

Bili so večeri, ki so obadva povezali v neko neposredno bit in kjer je dvoje organov postalo skupna last. Mislim, da ne more nobeno spolno občevanje združiti človeka s človekom tako kakor pogovor v zimskem večeru o temeljnem poslanstvu človeka... A poslanstvo je biti tudi pes, mačka, goba, krava, kača, krokodil, pav, mak, veter in padavina...

Seve nisva niti slutila, da sva bila ves čas najinega bivanja v objemu Pišnice pod posebno kontrolo škofa R. C. in diskretno opazovana. Tako kot je nekoč kralj Herod opazoval svoje ubogo kraljestvo... Vse to se je kot resnica izkazalo dosti kasneje, takrat, ko je bil Franc Zabret že v postopku, da je nenormalen in ko je bilo za kakršnokoli pomoč že prepozno.

Poslovila sva se pod encijanovim plavilom zimskega neba in valovito belo pokrajino na levi in desni, ki je bila kakor hermelinsko kožuhasta.

Plotovi so bili kot beli polarni volkovi. Sto in več metrov dolgi.

Sunkovito sem odpeljal in gledal v vzratnem ogledalu, kako Franc Zabret postaja pika in samo še spomin.

Bilo je mrzlo, tipično gornjesavsko jutro, kjer se temperatura zlepa ne dvigne, čeprav sončna trobenta siplje zvok na zvok, eden bolj ljubek od drugega.

Zobovje Alp je bilo kot izkopanina. Bilo je prevlečeno z bolečino slasti. Poznal sem to hipnozo, ki kliče nase (in posredno vase) živa bitja, da se potem ubijejo in odvržejo med te skale svoje živalske krike življenja. Od tega potem te skale živijo, iz tega minimuma rastejo in postajajo vsemogočne. In so tudi cvet. Kakor negevski kaktusi, ki leta in leta vzdrže brez vode oziroma padavine. Potem pa neki nogi, ki se zapleta, spodmaknejo oporo in dobé svojo padavino krika in spet žive dalje kakor puščava, tiho in neopazno. Skoraj mrtvo.

Smrekovi gozdovi vzdolž poti so bili čisto črni in pokriti z belo eleganco.

Svetloba je bila topazno breughlovska.

Zašel sem v prestolno mesto Gornjega Posavja – Jesenice. Ljudje so kakor upočasnjene muhe lezli prek ceste in po zidovih, strehah, žlebih ter srali z višin in scali.

Smrad po žlindri je kakor smrad po prešvicanih nogah zašel v vozilo in se vpil v vse, celo v bakelit.

Moj rojstni kraj.

Tukaj so me povlekli iz neke špranje na svet, tulečega prasca, in dejali: *Živi!*

Iz tovarniškega dimnika se vali, kot vedno, rdeča nogavica dima Pike Nogavičke. Leze počasi, kakor cementna volna.

Vedno me do smrti strese, kadar moram navesti, da sem doma od tu... Tu mi je mamina sestra vsak dan rekla, da če bi bil njen, bi me zagotovo ubila. Mama pa, da bi me rada tako *tepla*, da bi počivala vmes. V tem kraju ni ničesar več, česar bi se oprijel. Rad bi ga prespal in pozabil. Kar je bilo lepega, je prešlo... Češmin denimo in srebrni plotovi, suhi in lilasti od presušenosti.

Zaobljeni zeleni boki travnikov so razkopani in v te rane so transplanti bili bloke kakor rakaste celice. Nekdanje urbanistike, prilagojene majhnim površinam, ni in je ne bo nikoli več – ušla je iz rok pameti in podivjala ter se spremenila v splošen pekel. Nekakšen črni del New Yorka. Domačini so utonili v tujini – Herceg Bosni... Med okupacijo so jih, domačine, izselili, zato da bi nekoč dobili to nazaj in da bi bilo njihovo – slovensko. Kakšna ironija! Trpeli so za Herceg-Bosno.

In tako so mi kos za kosom komunajzarji odtujili. Samo kot pojem v kakšnem starem farovžu še životari kraj kot prijeten spominček v obliki velikonočne procesije... Slovenski jezik je popoldanski jezik...

Mraz je postal umazan in smrdljiv. Tipično jeseniški. Sneg je črn (Svinec.). Jesenice so vzorec za občo slovensko smrt. Taka bo.

Kraj je bil nekoč razpolovljen na dve nazorski polovici – rdečo in črno. Prestajati sem moral travmatične maše, ki so trajale dve uri in več in kjer je bila služba božja bebasta politična agitacija za liberalni kapital... Vedno sem se čudil, da cerkev tako rada podpira to, kar človeka ugonablja. Na Jesenicah ni bila niti eno minuto na strani delavstva... Župnik Žontar se je šel lastnika in posojilničarja. Gorje tistemu, ki ga je on zrinil v tovarno, pa ni kupoval v njegovem konzumu (ta črnem). Hodil je nabit od energije in osebne oblasti, zalit in negovan, mi pa smo ga pozdravljali s *Hvaljen Jezus*. Da bi nam vsaj rekli, recite mu: Hvaljen hudič! Leta 1941. pa jo je lepo z denarci pobrisal, kaplan, Franc Dobovšek, salezijanec, ki nas je otroke res imel rad, pa je bil izseljen... Sonce je paradižnik, sredi zime. Pada, pada nizdol in bom vsak hip jedel solato. Paradižnikovo s spomini na otroštvo. Sava je reka Potomac... Z žlebov kaplja tinta... Ustavim pri podrtih škrbinah barake, kjer sem nekoč kot otrok stanoval skupaj s starši. Betonski tloris razodeva, kje natanko je bila spalnica, kuhinja in shramba (špajza). Tam notri sem bil večno zaprt. Za oknom je bil velik roženkravt, skozi njegov temen duh sem zrl v Mežaklo nasproti z obličjem (in usti) moje stare matere ali atove mame. Tako da nikoli nisem prav zagotovo vedel, kdo je zares prava stara mati, ali Mežakla iz perspektive mojega shrambigena jetništva (špajze) ali tista živa, zajavorniška, ki je bila delu te gore tako nadvse podobna.

Tloris barake so silno miceni... Kakor da bi poslušal pravljico o Sneguljčici in sedmerih škratih. To ni baraka, ampak njihova gozdna uta. Ne morem in ne morem naseliti v ta tloris oziroma spalnico zakonsko posteljo svojih staršev plus mojo otroško posteljo, dalje tri visoke rdeče kostonjeve omare, komodo z velikim špegлом, v katerega sem se ure in ure gledal kot neresnico. Tik komode je bila skrinja s polkrožnim pokrovom, dve nočni omarici, šlite (sanke), mamina povečana dekliška fotografija. Bila je lepo

črnolaso dekle; nekaj izjemnega v kraljestvu ženstva. Pa vendar je bilo v tem tlorisu vse to nekoč živo navzoče in še prostora za hojo ni zmanjkalo. Tu sem se učil vsak dan za svojo ljubo gimnazijo in spominsko osvajal srednji vek in druge nečednosti tega sveta . . . Zdaj si vse to tako nesrečno odtujeno kličem nazaj . . . In čeprav polno nesreče je bilo zame v tem mleko moje mladosti. In je še.

Najtežje si predstavljam kuhinjo, ki je bila manjša od sobe in še bolj poseljena s stvarmi. Kot s posteljo, na kateri je izdihnil oče. Ali so bile kuhinjske stvari tako majhne ali pa so se črte tlorisa res skrčile na like drugačnih razsežnosti v tem času, ko me ni bilo več tu gôri. Nekaj se je moralo vsekakor zgoditi.

Kaj le?

Kaj pa, če smo bili duhovno tako pritlikavi? In moralno, da je zadostovalo le nekaj metrov za toliko reči?

Stojim (in prezebam do kosti) pred posteljo, kjer še vedno umira moj oče kakor križani, ves zlat, na brezjanskem pokopališču. Tisti smrtno jutro sem moral poklekniti predenj, ki me je tolikokrat premlatil do krvi, in ga gledati, kako izginja za zaveso večnosti. Sivo in dišečo po sprhnelih človeških kosteh. Kakšna patetika! In on zine, preden odide, štiri besede: *Ti pa le glej!* In je zagrcalo in oče je utonil v samem sebi. V vodenici . . . Tam za mano pa je stal topel in velik štedilnik, nekakšen delavski parnik, ki vozi na Norveško žito.

V kotu je v tičnici skakal odtенок sonca – kanarček in spremljal ves nemiren smrt svojega hranilca.

Kaj je to, smrt?

To je jesen, mrzla, lepo ohlajena, ti pa, pokrit s prešito odejo, poslušáš dež, plazenje volnene megle in uspravajoče dolge noči. Smrt je jesen tvojega spomina.

Bela podrastna gozdna plesen, ostro dišeča po ozonu.

Smrt je prezgodnja jesen.

Hodim po tlorisih, ko da skačem *risentanc* in se spominjam še drugih strank, ki so bile kot čebele ujete na te betonske zarise satja.

Sten seveda ni več – niti ene. Razvozili so jih in zmleli za nasutje makadamskih cest.

Koliko dram je bilo odigranih na teh tlorisnih črtah! Vsak od nas je bil glavna oseba.

Izgovarjam imena družin, s katerimi sem zvezan v tem in onem življenju. Vsaka je imela svojo rano – skrivnost.

Vse je že na pokopališču ali pa še bo. Vsak hip. Nihče več se ne vrača sem kakor jaz in ugiba, kako smo mogli živeti na tako majhnem prostorčku.

Odpeljem sem k prijatelju, ki je slikar in sošolec še iz stare Jugoslavije in še dosti več od obojnega.

Sprejme me kakor Kalimero, vesel, da me vidi, ves blag in tih kot človek. Upokorjen pravzaprav. Začuden je, kaj delam sredi take zime v tem Berlinu pod Mežaklo. Zakaj raje ne pridem spomladi, ko Mežakla odtaja

svoja usta in zadehti iz njih po preperem sladkem lesu. Kadilu... Ne verjame, da sem pisal roman ob dveh Pišnicah pri Svetem Filipu Betsajdskem. Dela se, da mi verjame, da me ne bi užalil. On je res fin... Žena pa Brdavs in odkrito sakramentira in dvomi in ima več variant na zalogi za moj nenaden obisk pri nji. Oni gledajo svet predvsem iz perspektive takojšnjega izplačanja. Zanje se mora vsak korak, ki ga naredi na tem svetu, povrniti z več drugimi koraki in plačati. Vsi Gorenjci delajo samo to, če že kaj delajo... Pisati roman v tem času pri Svetem Filipu v gornjesavski dolini je, kakor da bil šel gledat »mravlce«. To pa pomeni z drugimi besedami, da si nekolikanj duhovno pomóten in spadaš pod psihiatrijo. Za slikarjevo soprogo sem bil lažnivec, odkar me pomni. Gledala sta me malce posmehljivo in prizanesljivo, češ: saj vemo, kako in kaj je s tabo bilo in bo. Mami si povzročal sive lase, zdaj jih pa hočeš še nama, pa ne bo šlo... Navedel sem ime in priimek dobrotnega župnika, Franca Zabreta, vendar ju to ni prepričalo in sploh nikogar na Gorenjskem. Resnica tu gori je čovelj, zobozdravnik dr. Polc, Marjan Starè, viže, Javorniški Rovt, ključavnice, Sava, fletna Sonja, katera, pa ne veš, ko jih je toliko, frizerka Zagrebčanka, ki zna tako dobro slovensko kakor vsak tu rojen Slovenec; dalje je resnica še zelje, krompir, *Ljubca na Potokih*, Rodine, Triglav, šlafonija (spanje), tripičkematerine, teletina, Jelenkamen, nosečnost – in smrt. Vse drugo je živa laž (važ), ki bega dobra dekleta in upokojene može.

Vseeno se za nekaj zбоgamo, kar ni pisanje romana, pa zaradi nečesa nočem povedati, kaj je.

In začnemo izmenjavati vesti.

Kako kaj žena?

Dobro.

Kako kaj otroci?

Tudi dobro.

Kako kaj morje?

Odlično.

Kako kaj Italija.

Mafijsko pogrezanje v kri.

Predvsem ju pa ima, kje je žena, da me pusti takole samega po svetu, ko sem, ves, kar me je, čuten, saj mi spol gleda iz oči in neka mavrica, ki se kar blešči...

Jaz pa sem med tem nebuloznim pozvedovanjem o sebi izvédel prispodobne asociacije (analogije), kaj bi bilo, če bi miza, okoli katere smo zbrani, nenadoma posegla po enem od stolov in sedla nanj in nato isto naredila še druga in tretja miza tega kraja, države in sveta vobče in nenadoma ne bi bilo več miz, ker bi vse sedele na stolih in pred našimi gobci ne bi bilo več nikogar, ki bi držal krožnike s hrano.

Pocrkali bi.

Nedvomno pa je, da sme tudi miza sedeti. In tudi stol. Vprašanje pa je, na čem bi sedel.

Spregledala sta, da se dolgočasim ob tem zasliševanju, kje je kdo in kaj počne. Tu namreč sprašujejo samo za površine, za smetano tekočino, nič pa

jih ne briga snov sama... Zelo jih ima, kaj mislim o tem in onem... Tretjem. Ali mislim morda kot oni? Tako primerjajo svoje védenje in mišljenje s tvojim, če jim ni medtem kaj zakisalo in postalo smradno. Ko vidijo, da vedo o tebi dovolj, se te naveličajo in bi te najraje, kot tetrapak, nesli v kanto za smeti, če ne bi bil po naključju živ in poln spomina.

Gorenjske ženske niso mehke turbobne sence, ki se vrte okoli moškega kazalca, ampak so vse do zadnje borbene, neuklonljive; pile, ki pilijo lastne rešetke ženstva. To niso sence iz pastelov, kot so to kreolke in mulatke, črnke, eskimke, sam puh, ki ga kar nese na hrbet; ali hladilo vetra, drobcen dah in vonj ledu. Hladilne ledenice so in te pri priči zamrznejo, ko imajo za to dovoljenje (poročni certifikat). Česnejo te s surovostjo in omamijo. Zato ni čudno, da imajo tod moški raje odnose med seboj kot z njimi. Ima še ženo in še dragega mu prijatelja, na katerega se nasloni in drhti... Ni mu za drugi spol, to je vulvo, ta mu postane kmalu odveč in zoprna stvar, ker se spremeni v značaj suhe mušnice... Moški tukaj se raje spremenijo v planince in odromajo na Ukanc, kjer je njihov pravi spolni raj. Tam so drug drugemu bežeče gazele in sence. Pridruži se jim celo kak pater z brevirjem – in jim je silno dobro.

Tako je pač naše življenje. Ni samo naše, ampak se v našega vključujejo mnoga druga življenja, vse do rek, ptic, življenja knjig, verzov, sonca, vetra, svetlobe in kalov, iz katerih počasi srebajo vodo vóli, ter niz drugih naključij.

Ko človek umre in se odpravi v jesen, ki jo imenujemo grob, ga zapustijo našete sestavine.

Številne svetlobe se leta in leta odvijajo še iz groba ven nazaj na nebo (vreteno). Ne blisnejo vse hkrati in odhitijo v svojo bazo: mrak v mrak, mesečina v mesečino, veter v veter, vonj lesa v les, ampak to traja morda mesece in celo leta, da se eno življenje izprazni in razdre do kraja.

Najtežje zapušča človeka erotika. Če ga sploh zapusti. Udomi se v njegovih kosteh in poslušá, kako je sedaj nad njimi, v poletjih in zimah. Poslušá svoje spomine v gama in delta valovih.

Živeti se pravi spreminjati se in tudi umreti se pravi isto.

Nenadoma je od nekje zavalovala Valčka (Slamnikova). Spomin. Moja in slikarjeva sošolka. Prišla je z večerno svetlobo Javornika, rdečo kakor sicilská Etna. Sedla je med nas in nas gledala s svojimi začudenimi očmi obstreljene srne.

Oba s slikarjem sva jo ljubila. Seveda z enim od odtenkov najine sestave življenja; morda jaz z vonjem pletrskih trt in slikar z okrom ali ultramarinom (à la Mirò). Sedi med nami in poslušá, kaj govorimo o nji. Govorimo res spoštljivo in lepo. Hočem reči: dobro o tem bitju.

Valčka je bila res ladja prekrasnega ženstva, ki je nasedla in se ni mogla več ganiti z nasilnega sidrišča. Zdaj spi in se razpleta na slane in grenke vetrove, vonje, ki so nam popolnoma neznaní: na bezeg in podbezeg, salvijo in podsavljivo, jagode in podjagode... Ve, da sva jo oba s slikarjem in sošolcem ljubila in jo poželjivo gledala, ko je bila še živa... Imela je

nekaj maminega na sebi. (Dobro sem poznal njeno mamo.) Bila je cvet, meseni encijan. Zdaj je Valčka mrtva, v jeseni svojega življenja. V zidu. Mali grobnici.

Zunaj je zategnil mraz svoje vrvi.

Kar poka in stoka.

Mežakla, ali moja stara mama, je vsa lilasta. Žlebovi skal so ostri. Pa tudi široki in zevni.

Sošolec me povabi, da bi prespal v ateljeju, na tki. petrah, da ne bi šel v tem mrazu in temi na pot proti Sredozemlju.

Hiša je vsa centralno ogrevana in povsod enaka temperatura. Tako v sobah kot ateljeju.

Potreben sem predvsem kopeli. Tri tedne se nisem nič okopal. Pač: po delih; kolikor je bilo pač mogoče pri Svetem Filipu v tistem modrikastem lavorčku.

V njem sva se kopala oba, jaz in Franc Zabret, kot dva goloba poleti. Enkrat noge, drugič oprsje, tretjič penzelj – jajca. Vrat, rit. In še sva smrdela kot poka po fukanju koz. Izločena maščoba kože se je tako ob močnem kurjenju spremenila v človeški žarki *puter*.

Prijatelj-sošolec pa je imel kopalnico kot cerkev: vso v keramičnih mozaikih. S tal se je svetil apostol neznanega mi porekla, s stropa neka svetnica-prasica . . . Nič na štrbunk kakor v farovžu, kjer je sto let star drek odstopal kakor barva od barke.

Prijateljeva kopalnica je bila tudi prava lekarna in moram priznati, da me je prvič v življenju postalo sram, ko sem stopil v to sterilnost in da imam izločila. In vse tisto v enem in drugem. Prijatelj se je najbrž dal skopiti in nima več težav z drekom in sveto spermo.

Ampak, sem si rekel, če drugega ne, pa prijatelj lula. Torej lahko to delam tudi jaz. In če je na rovaš dreka sezidal to lepo reč, mora drek biti tudi vrednota.

On to zagotovo bolje ve, saj je akademski slikar in ne kaka amaterska vlačuga.

Na petrah v ateljeju je sicer dehtelo po oljnih barvah, kar imam zelo rad – ta vonj. Barve so pravzaprav valovi življenja določenih svetlob in ti vali dehte in so mili in omamni. Skrivnost.

Na štafelaju spodaj je stalo dovršeno tihožitje – speče ali umrlo cvetje jeseni. Bodeča neža, sončno zlata in oksidno bukovo listje okoli nje z orehi, napol olupljenimi, ter še neko zvenelo steblovje trave, morda posušenega mlečka. Bila je to res enkratna malarija.

Prijatelj to zmore in zna. Zagotovo je genialen slikar.

Zagotovo.

Vendar kasneje genialno stvaritev spremenil v artikel za široko distribucijo.

Vpraša me, ko gledava tihožitje (vedno isto), kako bi ga podnaslovil. Krst slike ali ime slike šele sliki da trajnost ali pa ničnost.

Rečem: *Lorcova smrt*.

Zamisli se in vdihne ter izdihne, rekoč: Dobro.

(Misli si pa svoje, čutim.)

Vendar slika ob besedi Lorca zaživi. Preplavi jo metafora nadrealnosti (*Iz Ignacijeve krvi*). Takoj odžari svojo substanco. Prejela je pravo ime in pravi krst.

Nekaj časa sva še strmela v določljivo predmetnost ateljeja, nato pa je prijatelj zmanjšal svetlobo na minimum in postalo mi je notranje toplo. Počutil sem se večbesednega in neopredeljivega... Zdaj bi lahko iskal smeri samo z metaforami, ki zdržijo kot resnica le nekaj kratkih sekund in že si moral poiskati novo primero.

Rad imam tako razpoloženje, ki ni določljivo. Tak mora biti tudi svetovni nazor – vedno omajan in vedno nov, *a isti*.

Začel sem si ogledovati bogato knjižnico monografij. Od Meštovića do Rodina, od Dalija do Picassa, Vavpotiča, Vesela, impresionistov, Gasparija, Delacroixa, Fuchsa, Moora, Bernika, Jemca, Dominka, Tutte, Spacala... Do carinika Henrija Rousseaua, zlasti Zaklinjevalko kač, kakršno sem na Dolenjskem v Štatenberku srečal živo – iz oči v oči. Na policah so žareli njegovi kiparski odlitki v pečeni glini, posmrtni maske, kip dediščina Terezija Deteta Jezusa, last stare mame. Tam so oceanske školjke, velike kot buče in v njih večno šumi... Nekaj likalnikov pelje na Blejsko Dobravo koks...

Jel sem se slačiti in odpravljati v kapelo svete keramike. Okoli vratu sem si navezal staro neuničljivo budilko, edino reč, ki sem jo podedoval v svojem življenju (morda bom še katero?). In ta ura s črnimi rimskimi ciframi me spremlja že dvajset let. Z njo se celo lahko potapljam. Ko voda iz nje odteče, drdra dalje svoj zemeljski čas. Nikoli ne zarjavi... S sabo v kad pa jo vzamem zategadelj, ker vedno v vodi rad zaspim. Nastavim jo, da mi čez pol ure, ko se voda že omláči, zazvoni in se predramim, hitro odenem v antlo in jo pobrišem v posteljo... Brni pod vodo kot podmornica, ki bo napadla s torpedom... Zanimiva ura. Izdelana je bila na Dunaju pod cesarjem Francem Jožefom – tem čudovitim cesarjem in morilcem ter norcem.

Z uro okoli vratu se lepo potopim in berem kak roman v kádi in medtem lepo zaspim.

Najraje berem Prousta Sodomo in Gomoro. Knjiga mi kajpak zdrsnje v vodo, a jo kasneje posušim in je res že debela, kot bi bila breja od malih Sodom in Gomor.

Dol v kopalnico se napotim gol, ker je vse segreto v hiši do maksimuma, tudi stopnišče.

Stopam tiho z vekarico okoli vratu in romanom v rokah – broširano izdajo Prousta. In, ali ni hudič, takega me preseneti sošolčeva soproga, ki hiti odlivat svojo župco na stranišče. Njen krik se spremeni v vrtanje z vidija svedrom. Misli, da ima privid. Jaz pa ji v smehu rečem kot Jezus svojim učencem: *Mir ti bodi...*

Zdaj šele zacvili, ždaj!

Sošolec v modri pižami je takoj pritekel iz zakonske fukalnice, ker je bil prepričan, da sem jo spolno zlorabil. A odpre le usta, ko me vidi golega z vekarico okoli vratu in knjigo v rokah... Misli, da me je dvignila luna, zato me v strahu vpraša – *ja Pavle*, kam si pa pravzaprav namenjen?

Kopat se, odgovorim.

Ne lomi ga no, reče soproga in jo takoj od strahu neha tiščat na lulanje. (Do zjutraj je več ne pritisne.) Kaj bi pa ljudje rekli, če bi te zdajle videli?.

Saj me ja vidijo.

Oh, daj no, z uro okoli vratu! Dol jo daj, pri priči (*pri priči!*)

To pa ne, nikoli! To je ja edina verbšna, ki mi jo je svet pokojnih namenil v srečo.

Kateri svet?

Stara mama ali Mežakla.

Čakaj, ali si čisto nor! Znoreti pa res nisi mogel v tem kratkem času. Saj si bil še pred eno uro čisto normalen.

Jaz sem *Žalna vsebina*, sem se nasmejaj.

Ti si – butelj, da veš! Takoj daj dol to fino uro!

In potem sem jima, nag, odpredaval o svoji dolgoletni navadi, kako rad se valjam dolgo v kádi, berem in pri tem zaspim, ta ura pa me potem v vodi zbudi... Zabrni ob točno namerjenem času – pol ure. In voda nato lepo odteče iz nje in je spet pripravljena za prihodnjo kopel.

Kaj pa Mežakla, stara mama? pozveduje sošolčeva soproga. Kaj pa ta? Ker jo je vseeno strah, da sem pod vplivom lune ali česa hujšega.

Dopovedujem jima analogijo te gore s pokojno staro mamo... Ker sta se gora in stara mama leta in leta gledali skozi okno – ona goro, gora njo, sta se druga drugi tako priličili, da vedno vidim staro mamo, kadar pridem na Javornik – samo da pogledam Mežaklo.

Vidim, da je pojasnilo za njune pojme neverjetno – preveč pesniško in tako čisto nič resnično. Za Gorenjsko je to norost in me bo treba zdraviti... Vseeno pa mi dovolita, da grem tak, kakršen sem, v keramično kapelo spat in v toplo vodo brat svojega ljubega Prousta – *Sodomo in Gomoro*.

Vendar sta tisto noč sklenila, da zadnjič prespim pri nji; kaj bi bilo, če bi me srečala katera od njunih štirih hčera, saj bi jo zadela kap... in bi od strahu vsaj osivela in se pogršala.

Nastran pa sta si upala šele navsezgodaj.

Jutro je bilo od železovega oksida čisto rdeče. Seveda je bil tak tudi sneg, ki je ponoči rahlo krvavel iz neba.

Prvič po treh tednih sem se počutil razmaščenega. Farovž v objemu obeh Pišnic, ali pa atelje, gret noč in dan, sta si bila v razmerju ena proti tisoč.

Bilo je nepopisno, ko je skozi veliko stekleno streho začela name

padati svetloba dneva in me dramila, klicala iz težkega in toplega sna. Milimeter za milimetrom, kakor sonce kačo.

Nedoločljivi predmeti poezije so začeli prehajati v comtizem: jasnost in funkcijo.

Sveta Terezija Deteta Jezusa se je smehljala in vabila k sebi mojo čudno dušo.

Male figurice martinarjev so vlivale v kokilne tekoče jeklo. Likalniki pa so obstali na tirih.

V zadregi zaradi moje nočne nagote in ure okoli vratu smo nekam naglo pozajtrkovali in brez večjih ceremonij sem zginil v tem žepu strgane Gorenjske, ki ima prekleto malo zaslug, da je iz svojih homoerotičnih skal rodila poezijo Franceta Prešerna, zato pa ima velike, da je podarila temu geniju sestro Katro in barabskega pajdaša Dagarina. Omejenca in dogmatika brez primere.

Vdiral sem se skozi tki. Kašarsko deželo, kjer sem kot otrok žulil tepke, kandirane z zgodnjo slano. Nekoč je bil tu zelo živ protestantizem in je še sedaj v adventistih ali biblarjih. Vsega si katoliška vera le ni upokorila in tega sem bil neizrečno vesel. Tudi Prešeren je bil odsev te verske ločine, bolj kakor dagarinske, dasi ga nazadnje le zlomijo v Krstu. Uničijo ga v Kranju. Kranj je bil vedno center lomljenja hrbtenic. (Tudi udba je podaljšek katoliške Cerkve v boju s Trubarjem.) Mesto na produ Save bo nekoč stresel potres in bo zginilo kakor Jeriha v pesku. Takrat bo Prešeren vstal in bo odrajal s svojimi kostmi v Umbrijo, kjer bosta s Svetim Frančiškom ustanovila klub božjih poetov – pesnikov Sonca.

Okoli poldne sem prispel na Obalo, kjer se je v burji vrtelo čisto črno morje. Zadeto od harpune za kite.

Oddahnil sem se. Za mano je bil mesec dni mraza in silnega napora.

Žena se me je ogledovala, kakor da sem njen lonec. Radovedno in sovražno. Slovenske ljubezni so nenehno *pravhanje*. V njih ni nobenega soglasja.

Vedel sem, da bo v dnevih, ki bodo sledili, iskala med perilom za pranje ženske spodnjice, tiste, ki mi jih vedno podtakne in ki me vedno zelo ogorčijo.

Zdaj bo zelo žalostna, ko bo ob to veselje.

(Nadaljevanje in konec prihodnjič)

Pavle
Zidar

Trpljenje zemlje (Nadaljevanje in konec)

Po poldanskem spanju, ko sem se nekoliko osvežil, je bila že noč. Stopil sem vanjo. Na nebu so klile velike morske zvezde. Kakor rose žlahtne. Pod morsko gladino pa so se godile velike slavnosti. Zdaj bi res moral biti slikar – Španec Joan Miró, da bi te ploskve naslikal v določenih razmerjih in dobil estetiko.

V zraku je bil burin in na sebi sem začutil mrzle in slane kaplje. Oljke so suho šumljale. Val je vča-

sih segel daleč na kopno in kakor jezik lepljivosti tupal za življenjem, kakršnim koli, da bi ga otel. Ciprese na vzpetinah pa so se šle čopiče in razčustvovano pomakale v barvo črnega čustva svoje določilo na svetu.

Nad mano pa je bila visoka skala občutljivosti in nesebičnosti.

Mraz nikoli ne ubija tako kruto kakor sonce. Smrt iz mraza je bolj celovita, smrt po soncu pa je razpršitev in izginitev.

Čisto sam hodim ob obali gor in dol in poslušam notranji hrum vode. Poezijo nerazumnosti.

Na belokriških plombah gore luči. Ena teh je Kosmačeva. Utriplje, ko da se žarnica ziblje.

Morda bere, pretipkuje ali pa se zamišlja v nič, ki je nerazrešljiv.

Pomislim na Filipa Betsajdskega in Franca Zabreta. Prav zdaj iz Pišnic dere ledena skorja zraka in oklepa farovž v objem, iz katerega ni izhoda.

Maša je že zdavnaj mimo.

Morda Franc zdaj lista brevir ali pa si kaj kuha, če se mu ljubi.

Začelo se je štetje novega mladega leta. In tako sem nekega dne prejel pismo, ki ga nisem mogel spraviti v sklad s Francem Zabretom – pa vendar mi ga je poslal on.

Z Jesenic.

Bila je pravzaprav fotokopija. Bral sem ga naprej in nazaj in od stavka do stavka ter si zamišljal, kaj Franc sploh hoče s tem sporočilom meni.

Spodaj je bil podpisan njegov kolega, župni upravitelj Franc Livek.

Cenjeni verniki in vaščani Brezja!

Obračam se na vas v zvezi z zvonovi pri naši podružnični cerkvi Svetega Adalberta. Kakor veste, so ti mnogokrat odpovedali, a največkrat, ko je bilo

potrebno zgoniti mrliču. Skoraj vsakokrat se je utrgala veriga ali fedri. Zato smo po dogovoru z mnogimi sklenili, da obnovimo sistem zvonjenja... Delo je sedaj opravljeno. Opravil ga je Dani Lagoja iz Lozic. Nova elektronika je stala 1100 DEM. Elektromotorji 47.000 DEM. To je že plačano. Sedaj moramo še plačati 110.000 DEM za električarja in delo. Ter za material. Da bi ta dolg poravnali, bi morala vsaka hiša prispevati (družina) 1000 DEM v dveh obrokih, kdor pa more, lahko poravna dolg v enem obroku. Mislim, da je to v skupno dobro. Vsak si želi, da mu ob smrti uri ali ob pogrebu zvoni. Po dogovoru z verniki (odborom, se tistemu, ki ne bo hotel plačati za obnovo sistema, ne bo zvonilo ali pa se mu bo ob zvonjenju zaračunalo dvojno... Vesel božič in novo leto 19..

vam želi

Franc Livek, župni upravitelj

Bral sem to čudno vabilo župljanom in tudi meni z grožnjo o dvojnem plačilu, če ne bom poravnal v enem obroku... Niti besede pa Livek ni namenil tistim, ki ne morejo plačati ne v enem ne v dveh obrokih.

Kaj pa, če kdo nima markic?

Ali Livek vidi v vse denarnice? Ali sluti ali ve, koliko je v njih? In kaj bo, če bodo fedri spet hin? Kdo bo pa takrat zgonil? Ne vem, če si vsak želi zvonjenja ob smrti. Da mu vbija v glavo: cr-knil si, cr-knil si, cr-knil... Ali hinboš, hinboš, hin-hin-hin... Mogoče pa le ni tako, kakor mislita odbor Brezja in Franc Livek... Jaz si denimo želim popolne tihote; nič bronca, ki bi mi kaj zabijal v možgane, ki dvanajst ur po smrti še sprejemajo dražljaje in sporočila. Rad imam večerno Ave Marijo, ne rečem, da ne, ko skozi goste, črne veje starega smrekovja vdira zadnji češminov žar sonca, zadaj pa joče zvon... Iz daljave, malce udušen. Komaj slutno. Hladno, kakor roke ljubljenege bitja.

Mislim, da mi je Franc Zabret poslal to bolj zato, da spregledam, kaj ga obdaja v tistem koncu – kakšna terenska ekonomija ljudomilega krščanstva z zvonovi na električno. Oziroma s kakšnim božjim kraljestvom se pečajo tam gori. Nič z evangeliji in sedmerimi darovi po Sv. Duhu, ampak pridobitništvom zvonjenja.

Nič o obujenju Lazarja in vstajenju mrtvih. Ampak zvonjenje!

V Jezusovih časih niso zvonili, ampak jokali.

Pismo je bilo odposlano brez pripisa, niti ironičnega ne. Nobene interpunkcije – klicaja, vprašaja. Bilo je prepuščeno izključno moji interpretaciji. Mojemu pojmu o fedrih, dvojnem zaračunanju in veselju o božiču in novem letu 19..

To je bilo zadnje Francevo pismo od Filipa Betsajdskega. Mesec dni nato me je pretresla novica, da so Franca v zakristiji, tik preden naj bi stopil k oltarju in daroval mašo, zvezali in odpeljali z rešilcem, ter vsem, kar je imel pri sebi, na urgentni oddelek duševno prizadetih.

Na opazovanje.

Torej še ne v *norenhaus*.

Zanimivo in hkrati pretresljivo ob vsem tem je bilo to, da mi je novico o tem sporočil njegov terenski sosed, *feder mohar* pri Svetem Adalbertu, Franc Livek, župni upravitelj Brezja... Na razglednici njegove turistične farice, kamor so prihajali skopuški Holandci tešit svoje evropske grehe velikega kolonialnega (davnega) potrošništva. V resnici pa vdihavat smrekovo smolo in vodo Save Dolinke, ki je vsa zelena, od spomina na led, drla nizdol pojoč in skakljaje.

Priznam, da me je novica o Francu vrgla po tleh in zadela kakor z jasnega blisk.

Franc Zabret je moral storiti delikt, kajti katoliškega župnika komunistične oblasti niso mogle kar tako strpati na opazovanje. Imeli bi opravičiti s škofom. Klerom... nasploh, javnim mnenjem. In na koncu tudi z mano, pisateljsko ničlo. Ali kar že sem.

Novica me je tako zdelala, da sem se moral zateči k morju po pomoč.

Bila je že zgodnja pomlad. Mandlji so rožnato svetili in lastovke so rezale zrak na bleščeče se pasove ter cvrčale, kakor da jih je nepopisna radost zanašala sem ter tja. V travi so se zlatile trobentice. Galebi so se zibali na morskih vzglavnkih iz snežno belih čipk in se ozirali po nakodrani, razkopani postelji morski.

Veter se je obešal za veje in se ujsal.

Morje pa se je šlo pod gladino velike slane slavnosti, za katere je vedel samo Joan Miró.

Zelo trpko je bilo spoznanje, da je prijatelj ob pamet.

Kako zelo relativno je vse: danes bereš nerodovitno umovanje Comta, jutri si že nespamet poezije.

Kaj neki se je ta kratki čas dogajalo na zabreški farici Svetega Filipa? V tistem belem in polarnem mrazu? V zobovju Alp?

Slani duh Sredozemlja, pomešan s smolnatimi bori kakor grško vino iz Patrasa, je planil nadme in me prepojil.

Obšla me je globoka žalost in odneslo me je v portoroško Marijino cerkvico, vkleščeno med trgovine. Vedno je bila polna školjčnih zvokov... Sedel sem na stol in zalil me je muzejski sivorjavi mrak. Lučka večnosti je drobno utripala, naznanjajoč, da na tej hišni številki brez številke živi evharistični Kruh.

Kruh – Jezus.

Začel sem prositi ta živi in slišni kruh, naj mi sporoči smisel in pomen, zakaj so Franca odstranili s fare...

V stari, črvivi spovednici je zakašljaval večno hripavi župnik Roman Pajtler in me povabil k sebi v kajbo... Odgovoril sem mu smeje se, da mu nimam pod milim Bogom na svetu in nebu kaj počekati o sebi.

O, se že kaj najde, je hripavil in vabil.

Me žena scentrifugira sproti. Ona je moja kemična čistilnica.

Pa odpušča tudi?

Nikoli. Žene ne odpustijo nič, ker so ekscentričarke. Nekakšen črevesni cirkus.

Ja, prav ste povedali. Če ne bi imele jošk, bi bili vsi mi še danes v raju, je rekel smejoči se Roman Pajtler.

In sem pristopil bliže.

Veselo sva se režala.

Ampak, ampak, ali ste kaj slišali... In sem mu povedal, kaj se je zgodilo Francu Zabretu, župnijskemu upravitelju v zabreški fari.

Oh, seveda sem slišal... Stopite sem noter, stopite!

Zbasal sem se za firenček, v gube nabran, pokleknil na mali povštrček za klečat, in čakal, da se na moji strani odpre lina, preplepljena z diagonalnimi letvicami.

Potem se odpre in zadaj je žarel razjedkan obraz od teme in senc, mlačen, mrliški, onkrajski. Bog v temi.

Franc pri Svetem Filipu, kajne? je rekel in hropel Roman Pajtler. Kajne? Ta?

Da, sem dahnil.

Strašno, strašno, mu je temnel glas kakor koža poleti.

Pred tem se je nagnil k mojemu ušesu in še bolj utišal glas, pred tem je šel in odžagal oltarnemu svetniku – glavo. Svetemu Filipu! Pred vsemi navzočimi – kakor volu. Ubil ga je, svetnika!

Ah – ne!

Se-se-veda... In to je izzvalo v fari škandal. Sporočili so to zadevo takoj na škofijo in škof, kaj je mogel; dal ga je prepeljati na opazovanje. Nekaj ni v redu s Francem. Ga poznate osebno?

Pravzaprav... ne.

Zakaj pa sprašujete potem?

Molčal sem in gledal v oko svojega spovednika, ki se je bleščal kot diamant... Roman Pajtler je imel v grlu polipa, zato mu je glas ves čas hripavo zvenel. In tudi oko, ki je diamantno žarelo, je bilo oko komandanta, generala Matveja Pavličenko iz novele Izaka Babilja, ki se je iz velikega maščevanja posprehodilo po mrtvem posestniku, grofu... Moral sem tvegati in povedati spovedniku, da mi je Franc Zabret od prilike vendarle dobro znan in da mi ga je zelo zelo žal...

Meni tudi, je dejal nazaj Roman Pajtler. Moj bratranec je.

Glas mu je hrešče razpadal.

Rekel je, naj pridem k njemu v kabino, v samo jedro odpuščanja. V t.i. Svetega Duha.

Tam je bilo res prostora za dva. Sedela sva na velikem blagovnem podritniku, mehkem in toplem. Les je bil zglažen in mrzel in lahko si dobil volka, če bi sedel na golem lesu.

Zvedel sem čudne reči, med drugim seveda najglavnejše; razodel mi je bratrančeve dogmatične odklone, ki jim je bil Franc zvest še iz lemenata ven, spor med škofom in njim pa poteka že od tam...

Franc je imel vse sohe po cerkvah za mitično malikovanje.

Zagovarjal je spoznanje, da je božja volja milosti za ljudi nezaslužna. Bog jo razdeljuje, kakor hoče. To je njegovo osebno darilo najbolj nepoklicanim...

Dalje, da božja pravičnost, ki odpušča naše zablode in blodnje in nas tako dela vredne gledati Boga, ne izvira iz našega bednega in lažnivega kesanja ter posipanja s pepelom laži, ampak ta prihaja od zunaj na nas. In to je tista nam tuja pravičnost, ki je res od Boga.

Človek sam od sebe ni sposoben ničesar.

Bog je nerazumljiv v svoji pravičnosti – saj enim daje vse, drugim jemlje isto količino, da nimajo nič.

Kajti če moč svobodne volje ni v celoti in pogubno blodna, temveč vidi in hoče, kar je dobro in prav in kar se nanaša na odrešitev, potem je dobrega zdravja in ne potrebuje Kristusa kot zdravnika, niti ni Kristus odkupil tega dela človeka: kajti le kdo potrebuje luč in življenje tam, kjer luč in življenje že obstajata. In če ta moč ni odkupljena, potem najboljšega dela ni odkupil Kristus, ampak je ta del že sam po sebi pravičen in zdrav. In potem je od Boga nepravilno, če pogubi kateregakoli človeka, kajti pogublja tisto v človeku, kar je zelo dobro in zdravo; tisto, kar je nedolžno...

Zakaj potem sedite v tej kajuti? sem ga vprašal začuden, ko mi je to oddeklamiral, ta čudni tip in primerek s štolo okoli vratu – Francev bratranec.

È, è, počasi, počasi, pisatelj dragi. To je Luter. Vse to mi je bratranec napisal v pismu, kar sem vam bil zdajle povedal na pamet in se s tem žal ne strinjam... Človekov padec je znana stvar: Eva kot kača je zatemnila raj. *Spolnost. To je ta sad spoznanja. Mi vsi smo pogubljen, vlačugarski rod. Berite evangelij: Hudiča imate za očeta (in njegove želje hočete izpolnjevati).* V tem je naša nezvestoba. Ali ubijamo ali ne ubijamo? In to, kako radi in kjerkoli moremo! Vlačuganje je predvsem zapustitev Boga in služba láži.

Ah, dajte no, neumnosti govorite, sem rekel.

Niso to neumnosti. Imeti hudiča za očeta pomeni imeti opravičilo za umor in prešuštvo...

Ali ni pisano, da kadar pride Kristus, nihče ne bo vedel, odkod je.

Zakaj ne razumete mojega govorjenja? Vam je ljubša relativizacija vsega, kar je.

Gre za to, da vaš bratranec ni morilec. Umoril je samo spomin na četrtega ali petega (po vrsti) Jezusovega učenca. Za njim je Natanel, če se ne motim. Ta pa res potrди, da je Jezus božji sin.

In zakaj, zakaj? gloda Pajtlar neodjenljivo.

Vtem je na okence z desne ali leve potrkalo in najin živahen prepir se je polegel.

Pajtlar si je položil na usta prst in se zresnil pred grehom, ki je čakal onkraj dilce. Pokazal mi je, naj počakam v cerkvi. Ali pa naj raje zdrknem k njegovim nogam, na dno spovednice, kjer je bilo dosti prostora.

In res sem sedel ob vznožje, kakor na dno zaboja, ki čaka na krompirjeve sadeže.

Za lino se je prikazal obraz mlade ženske, ki se je želela otresti grehov. Bila je vsa v mraku, ki je žarel sam od sebe. Vsi cerkveni mraki so takšni.

...prosim, da se prav in čisto izpovem...

Izpovej se! je rekel Pajtler in sklonil obraz, da ga ni videla, kaj misli in kaj odseva.

Kakšni čudni grehi: da se ji sanja o falosih, ki plavajo kakor ribe.

Pa si že katerega ujela, je vprašal spovednik? Dva, je priznala in povabila pogled, lepe trepalnice pa so zacvetele in zadehtele kot marjetični beli listi in zaprli pogledu smer.

In kaj si kar z dvema? je vprašal Pajtler. Bil je radoveden.

Oh, ne sprašujte, ne sprašujte!

Pa kar z dvema, punca!

Onkraj je soplo mlado žensko telo in se hotelo od napetosti raztreščiti na dvoje.

Pajtler je opazil težo in je postal mehak – pojdi, tak pojdi in ne greši več. Čakaj – in izmolil je odvezo ter podelil blagoslov in kurbanje je bilo uničeno. Dobesedno ga je izbrisal. Če ne bi tega videl, ne bi nikoli verjel.

Nekaj časa sem še sedel ob spovednikovih nogah, da je dekleta v cerkvi izmolilo naloženo ji pokoro – tri zdrave in tri očenaše. Nato sva se pa izmotala na prosto iz te kište, ki je dehnala po stoletjih. Pošteno sva se pretegnila.

Jutri moram k škofu, je dejal na glas. Kličejo me. Ne vem, kako bo. Najbrž so me želeli slišati iz Ljubljane. Veste, he, he-he, svetniku ne moreš odžagati glave, pa če je to še tak mit. Sveti Filip je navsezadnje sedemkrat omenjen v evangelijih. Bil je celo na svatbi v Kani Galilejski . . . In čisto nič ni res, da Bog podeljuje milost le izbranim. Vsakemu jo, ki si jo želi. Iskreno, seveda. Podtikati Zveličarju to podlost je mogel res samo oholi Luter. Ali pa – da je bil Kristus le razlagalec resnice in ne resnica sama. Moj bratranec se moti.

Kaj pa, če se ne?

Nekoč je bil tu, v Portorožu, in sva šla na Sečo, k tistim kipom, ki pa ne vem, če to res so kipi. Oblike že še, niso pa kipi. Tam mi je rekel tole bogokletje: Bog bi se lahko razodel kakor blisk, to je skozi univerzalno tehnično sporočilo in tako bolj naravno dostopno, ali v obliki, ki je višja in spektakularna. Zakaj se je kobalil na svet prek Judov, neke device, hodil po nekih rovtih, kar Galileja je, govoril aramejščino in ne latinščino, jezik, ki je prešel in ki ga morda govorijo le še neki Sirci. Jezik, podoben slovenščini, ki tudi prehaja v nič, čeprav ima dvojino. Se tudi vi strinjate z mojim bratranecem?

Zdaj sem že vedel, da ta hripavi župnik čuti, da sva z Zabretom prijatelja, če pa to ne, pa osebna znanca. Spregledal je bil . . .

Torej kaj, je zastavil dilemo: naravni ratio pri tem, blisk in bengalika, ali vendarle zgodovinski tok?

Nisem vedel, kaj bi.

Dejal sem: za oboje sem.

Dosti več od obojega, je odgovoril Pajtler. Ko mi je Franc dejal, zakaj ne blisk, zakaj ne univerzalnost pri razodetju, sem mu odprl Janezov evangelij, kjer piše: *Juda, a ne Iškarijot, mu reče: Gospod, kako to, da se hočeš razodeti nam, ne pa (celemu) svetu?* Vidite, gre za ozko skupino ljudi. In

Juda (Tadej) v tem kontekstu je isti agnostik kot Franc in vsi Franci pred našim Francem. Teh je pa na tisoče in deset tisoče. Vedno so bili, ki so to spraševali, zakaj ne vsi hkrati, in dileme o tem nas ne bi mučile... Je pa veliko vprašanje, ali bi bila s tem res odstranjena univerzalno in bi ga zategadelj res vsi odkrili in ljubili. Ker tu gre za ljubezen, kakor vem iz odgovora na zastavljeno vprašanje. Jezus – in tako v evangeliju tudi piše – odgovori: *Če me kdo ljubi, se bo držal moje besede in moj Oče ga bo ljubil.* Torej je *univerzalnosti* jasno, da je odrešitev – zveličanje odvisno od ljubezni. Torej od zelo zelo drobnega in kvalitetnega števila ljudi in dobesedno krajevnih prilik. Galileje, gore Tabor, Kane Galilejske etc.

Skupaj sva izstopila iz cerkvene školjke, polne večnih šumov, tako z morja kot ceste.

Vedrina dneva je bila zvočna kakor flavta. Stala sva pod stebreniki in molčala. Nekaj metrov od naju je pomodrevalo morje. In zazdelo se mi je, ko sem ga gledal, da je morje vsak človek in vsaka žival po svojem bistvu. Kajti vsak človek nekako šumi in se iskri. Vsak človek nosi v sebi spomin na jate rib, ki beže v smrt za svoj in njegov blagor. Ribe so poleg Kristusa najčistejša žrtev tega sveta. Ustvarjene so za temelj življenja.

Roman Pajtler je začel nekaj pojmravati. Postajal je nerazumljiv, videl sem, da se mu mudi v mesnico po nakupih kurjih vratov za njegovo ljubo mačko.

Pajtlerju nisem zaupal, da me je o kruti usodi, ki je zadela njegovega bratranca, obvestil njegov sosed, župni upravitelj Brezja, Franc Livek. Bal sem se, da bi kakršen koli izrečen podatek, odkod sem dobil obvestilo o tem, pognalo cerkveno kolesje in bi začelo mleti tudi mene. In nazadnje bi iz moje kože naredili rokavičke za kakšno kurbico s kora. (Kakor so to storili iz Bopfa v Braziliji.)

Nadvse pa me je imelo, odkod neki Francu Livku moj naslov. Mogoče mu ga je Franc Zabret dal sam, ker je kaj slutil. Ali pa si ga je Franc Livek priskrbel od najinih skupnih sovražnikov v zabreški farici. Kajti vsi farovži so predvsem politični in opazovalni centri, ne pa središča milostnega izvora... Vendar sem globoko v sebi le dvomil, da bi mu ga dal Franc osebno, ker me je nekoč pred tem Francem celo posvaril. Naj mu, če pride, ne odpiram glavnih vrat... Franc je ravno tistikrat odšel nekaj v Trbiž nakupovat. Kadilo in neke cofe za zakristijski cingelcongel. Ta Franc pa je resnično prav takrat prišel in se ni dal odgnati. Vedel je, da je nekdo v velikem farovžu. Obvestili so ga in hotel me je videti. Vendar so bile polknice naravnane tako, da sem videl vse pod sabo, on gori pa nič... Bile so pod ostrim kotom kot luske na ribi... Končno je moral spoznati, da mu ne bom odprl in da sem pred njim posvarjen. Popihal jo je kot pes, ko je to spoznal. Tekel je diagonalno. Neslo ga je narahlo v desno – kot vse pse.

Doma je žena ubijala prah. Vse žene te mrtve stvari preganjajo na smrt, ti puhasti mrličji pa se vračajo iz svojega groba in mehko pristajajo pod posteljo in kotijo mlade prahove.

Mucke.

Sedajo na gornje robove slik, na omare in na nape pri štedilnikih . . .

Vsake toliko, na nekaj tednov, jo je prijela morilska panika in začela je krvavi masaker nad tem ubogim prahom, ki pa je bil res trdoživ. Jaz mislim, da je hudič – *prah*.

Pri tem jo je nosil silen bes, kakor da sem ta prah jaz povabil na bivanje . . . Vedno me je ob tem zmerjala, da imam jaz svojo sobo svinjsko oziroma svinjak. In da sem svinja tudi jaz. Nekaj časa sem to kruljenje poslušal, kajti prah imam navsezadnje rad, ne v obilici, moti pa me res ne, ker je poetično-mičen kakor ameba. Z neko mini svetlobico v sebi. Saj je celo rečeno: *prah si in v prah se povrneš!* Torej so ti delci del večnega življenja in nekega velikega, mogočnega spomina, ki oživlja . . . Zato sem ji vedno odvrnil, ko mi je bilo njenega hajkanja čez glavo, naj mojo sobo lepo zapusti in me pusti v miru . . . Bila je užaljena in napovedala mi je *prašno smrt*. Kar pa sem rad sprejel . . . In potem je vpila za vrati, naj ji vrnem njene spodnje hlače . . . Začel se je mučen dvogovor.

Tiste hlače, ki sem jih pustil v zabreškem farovžu, Francu Zabretu v tolažbo. In ki mi jih je kar naprej podtikala in devala med moje perilo. Zdaj pa je zavohala, da jih ni in jih je hotela kot svoje nazaj . . .

Bil sem v zadregi, ker te igrarije nisem dobro razumel.

Odgovoril sem ji, s stisnjениm glasom in besom, da sem na žalost z njimi očistil šipe in jih črne od saj zaflosal v sneg.

Sledilo je še nekaj besed, da tako ali tako niso bile njene, ampak od tiste . . . Že vem katere . . .

Seveda, seveda . . ., sem ji odgovoril, vem. In bral kartico Franca Livka, da so Franca Zabreta tik pred mašno daritvijo zvezali in odpeljali na opazovanje . . .

Naenkrat me je začelo vse boleti.

Čez teden dni – padal je dež in močan, mlačen jugo je kuhal ribe v morju. Dehtelo je po algah . . . Črno morje se je valilo sem od Savudrije.

Zazvonil je telefon. Telefonski zvoki zvonjenja gredo skozme kakor streli brez smrtnih posledic.

Dvignem slušalko – *ja?*

Onkraj pa krehajoči glas – Roman Pajtlar. Duši ga.

Ali sem jaz – gospod . . .

Ja, jaz osebno.

Veliko bi mi imel povedati o bratrancu. Stra-stra-strašne reči. Prestrašne!

Kje ste? sem karseda kratek in brezoseben. Tem črnim ptičem ni nič verjeti. Nategnejo te kakor maček mačko in potem zapustijo, nosečega.

Roman Pajtlar koplje z glasom do mene kakor krt. Po temi dalje.

Imam ga polne slušne čute. Prst iz posluha se dviga v krtinice in valuje, valuje.

Kje ste, kje ste? kliče in hrope.

Ja hudiča, doma, saj ste domov telefonirali, ne v Paragvaj.

To že, to že... Ali lahko pridete k spovedi?

Lahko.

Prid-hite, prid-hite... zakašlja in odloži.

Kdo pa je? vpraša moja ubijalka prahov, pajkov in suhih muh, uničevalka moljev in drugih neznatnih božjih stvaritev, ki spremljajo neprijetno človeka ob prijetnostih. Včasih jo nenadoma popade skrb zame – bolje zase.

Gospod Roman Pajtler, odvrnem.

Kdo pa je to?

Poštar.

Telefonira s pošte?

Iz prerazdeljevalnice pošte pisem. Eno od mojih sem odvrigel premalo frankirano in me je pač iz ljubeznivosti poklical, da ne bo stranka plačala po nepotrebnem kazni – penalov.

Dež lije, bije. To so oči, ki jokajo in gledajo zemljo in njene prebivalce. Izmivajo jih izvirnega greha.

Sedem v avto in se odcijazim skozi naliv, ki ima v sebi silno svetlobo. Spremljajo me bliski in gromi. Elektromagnetna pisava je zanimiva. Kdo jo bo odgonetil? Kakšen jezik je to?

Zeleni lasje pinij vzletavajo in ne morejo zapustiti vratov debel, na katere so pripete.

Rjuhe jugovine se trgajo kakor tempeljske zavese. Sladki vonj morskih alg dehti po razpadajočih sardonih. Nebo je kobaltna svetlina. Semintja nikotinsko zlato.

Dež po asfaltu spominja na vrelo mast v veliki ponvi na kmetih.

Vsi avtomobili lezejo s kratkimi lučmi kakor s pokvečenimi tacami.

Nebo se zazlata, potemni, prešine ga blisk, topo grmenje nad morjem. Svetilniki pošiljajo zeleno-rdeče opozorilo na morje ladjam.

Vrtam skozi naliv, goro iz vode.

Portorož doživlja Noetov čas. Partijski veljaki izstopajo iz limuzin in se vzpenjajo v sveto palačo, ki jo je postavil presлавni arhitekt Mihevc – Kardeljev intimus. Stoji na cerkveni parceli. Rešil je bôre, majhnega lurškega znamenjca pa ne. Letel je iz starega obzidja v podstrešje marketa.

Zaobljuba je bilo to znamenje lurško.

Palača zbujaj usmiljenje. Sredi bujne sredozemske svetlobe je podobna Somozovemu bunkerju. Namesto sončne luči ima noč in dan neonsko svečavo.

Še nekaj metrov in že pristajam pod stebreniki. Nad vrati piše z velikimi črkami AVE MARIA.

Vrata v svetišče so rahlo priperta.

Zavesica na spovednici se zgane. Roman Pajtler me že čaka.

Zbašem se notri in poklekнем na blazinico. V lini sije on – mrak mraka. Poln polipskega glasu.

Da, bil je na škofiji. Kot sorodnik je bil klican pred samega prevzvišnega R. C., ki je nalašč za to prišel iz Ljubljane.

Grozno... grozno... reče in me gleda z očmi, pasje svetlečimi se.

Franc Zabret je res odžagal pred skoraj polno cerkvijo vernikov glavo oltarnemu svetniku, Svetemu Filipu. Jezusovemu najdražjemu apostolu. Na kozi za rezanje metrskih bukovih polen, glavo pa je potem položil na oltar zraven keliha, v čaščenje, telo pa doma pokuril v štedilniku.

Zakaj?

Saj, saj, je hripavil Pajtler; bratranec. To zdaj preiskujejo psihiatri... In pri njem so našli težke obtežilne dokaze odpada: ženske... Saj vem kaj. Hlačke. Knjigo Florjana Lipuša, na kupe naslovov švicarskih vlačug in devize istega izvora. Ter eno vaše (moje) pismo.

Moje?

Vaše. Kaj ste delali vi tam?

Pisal roman.

Hmmmmhm... Škof bi se zelo rad srečal z vami.

Zakaj?

Tako. Pojasnili bi lahko marsikaj v prid ubogemu, izgubljenemu bratu v Jezusu.

Zunaj pa je dež pribijal na asfalt vodno bitje veselja. Slišalo se je, kot bi cesto topli frizerji z jermeni za brušenje britev.

Kaj pa na vse te obtožbe pravi Franc sam? vprašam.

Pajtler sklepa roke in se dela svetnika. Svetega Filipa Nerija, kar pa seveda ni – ne Filip ne Neri.

Vsi kóti cerkvice so sivi in vlažni. V enem je miška, drobcena in lačna. Išče kaj za pod zob.

Uboga cerkvena miš!

Večna lučka ugaša.

Pajtler: Franc za zdaj molči in je v šoku. Leži in strmi v strop.

Jaz bi tudi.

Zakaj?

Saj je bil na silo otet in odpeljan.

Kaj pa ženske spodnje reči; kaj pa svetnik brez glave? To je velik kanoničen prekršek, dragi pisatelj. In naslovi cander? No, kaj naj to pomeni, gospod...

Ne, odvrnem, nočem govoriti o tem... Vendar vem, da jo bo Franc Zabret zaradi tega skupil. Zaradi hlačk moje žene... Ali hlačk hčerke... Torej on namesto mene. Kako svinjsko poteka igra življenja. Laž vedno najde svoje prizorišče kakor podgana svoj New York.

In Lipuš...

Tukaj bo nekaj, zavoham. In ko si to nekajkrat rečem, zaslutim, da sem na pravi poti. Tu bo vzrok; posledica.

Zagledam se v hripavo obličje fajmoštrovo. Tudi Pajtler me študira. Tudi on je psiholog.

Boste šli k prevzvišenemu? vpraša.

Me vabi osebno?

Skoraj.

Kaj je to – skoraj? Naj mi pošlje kaj uradnega. Jaz nočem kakega pogovora s svojo taščo.

Kakšno taščo? Saj on nima hčerke.

Kaj vi veste!

Čakajte no! Kako pa mislite o rimskokatoliškem škofu? Papež pa ga ni posvetil v apostolsko službo kar tako . . .

Veste kaj, Pajtler, ko se hči poroči, kaj je?

Žena vendar.

Torej ni več hči?

Ne, ni.

Moja tašča ima svojo hčerko še vedno za svojo hčerko. In to je zame prvorazredna perverzija. Ženske so v bistvu perfektne prasice.

Ne govorite no tega v cerkvi, posvečeni Materi božji!

Dobro. Bova vzela lažji kaliber: kurbe so.

Oh . . . Pojdiva, stopiva ven. To je svet kraj.

Ni svet!

Kako to govorite! Kaj pa vi o tem veste!

Če hodijo sem noter pripovedovat, kako so se kurbale, in to celo s kom in kolikokratov, potem je ta kraj gnojišče, ne pa cerkev Matere božje. One odvržejo vse svoje spolne zablode – s tremi hkrati ali posamez, jaz pa ne bi smel reči, da so prasice.

Tisti pa prasci, je dodal hitro.

Seveda, seveda, tudi prasci so poleg prasic. Jasno.

Ne govorite tako, Mati božja bo res užaljena, me je prosil in se mi posmihal, videl sem in čutil.

Ne bo užaljena, ne. Jaz ne dovolim, da je moja žena še vedno materina hči.

Prav imate – je bila, je bila . . .

Ampak stara jo ima še vedno za hčerko. To pa pomeni, da jo podpira v težnji, da se namesto omožena počuti neporočeno (ledig). A kaj kapirate, kaj to pomeni?

Povsem, seveda . . . Omožena žena je v prvi vrsti žena in ni več hčerka. To je bila. In kaj naj ima to s škofom? Našim prevzvišenim?

Ima.

Kaj neki?

Če bom jaz zagovarjal Franca Zabreta kot prijatelja, človeka, bo to zanj pogubno, ker Franc Zabret to ni več – ne moj prijatelj ne človek, on je družba Jezusova. Škofova osebna lastnina. In škof tudi njegova.

Hmhm . . .

To vem iz bojev s taščo, ki še trajajo. Zakaj tega tem babam ne dopoveste? Te bi bile rade tisočkrat omožene in hkrati neomožene, to jim ustreza zaradi . . . No, česa?

Saj jim to dopovedujemo. Rečemo jim: hči mora zapustiti mater zaradi

moža in mož očeta zaradi žene, da bosta eno telo. Ampak to je res, res perverzno, podpirati v možu kar naprej sina, v ženi pa hčer. Saj se potem kurbarija res vleče v nedogled... Oh, Mati božja, oprosti! In se je prijel za usta in me prijel za roke ter odvedel ven... Ko sva bila pa pod stebreniki, kjer je kar špricalo s ceste od naliva, pa je vzel ključek in odklenil vrata zakristije, da sva odskočila na suho.

Prostor je bil vlažen in mrzel. S stene naju je zrl iz tolčenega bakra triptih križanja in vstajenja.

To je pa res vprašanje, je hripavil Pajtler in prižgal električno pečico na valje, da nama je zapredla noge v oranžno svetlobo.

Pajtler si je prižgal cigaro.

Moram premisliti glede vašega prevzvišenega, sem dejal. kaj pa on osebno meni o meni?

Da ste imeli slab vpliv nanj.

Kako to misli – slab?

Vi ste agnostik, to je.

Prav nasprotno je res: sem zoper hierarhično vero. Kardinal-papež. Ali, če hočete, škof kardinal papež. To so šarže. Sem za umivanje nog.

Komu?

Da mi jih škof.

A-hahahahaaa, ah! Vendar vi niste najtežja stvar v primeru Zabret. Tu je Sveti Filip Betsajdski, razumete. In pa tisto žensko spodnje perilo; naslovi cander z Švice, ki jih bodo zdaj seveda preverili itd. In Lipuša tudi.

Zakaj ne pokliče še njega na prijazen pogovor. Saj bi prišel.

Saj ga tudi bo.

Oh, on pa ni bil Pišnici... In sem vstal, se pretegnil in rekel – grem. Adieu! Recite škofu, da pridem, ampak le na osebno povabilo, na posredno pa nikoli. Mora pa vabilo biti prijazno. Jaz nisem žagal glave oltarnemu svetniku. Vem pa, da Franc Zabret ni več Franc Zabret, kakor moja hči ni več moja hči, ampak žena nekoga. Zakaj naj bi se torej pogovarjal s škofom... Jaz mu nisem dal obljube, da jaz nisem več jaz, to mu je dal Franc Zabret in vi, Pajtler. V Jezusu ste odmrli vi vsi, moja žena pa je odmrila v meni in jaz v nji – tako je to. Kako zares odmiramo, pa vemo vsak zase zelo natanko...

Šel sem domov, peš... Po dežju. Avto sem pustil pod stebreniki in se ves, kakor nekoč davno, ko me je od Otoč do Javornika in seveda mimo Vrbe spremljal F. P., prepustil nalivu.

Vlažni film dežja me je polepil s svojo prosojnostjo.

Hodil sem tik obale, prek katere se je metalo podivjano, jugovo morje s peskom in školjkami v sebi in se razlivalo daleč noter, do ceste in čez njo.

Zaplate vode so bile dolge in lepe. Plesi, kakršnih še nisem videl. Morda pleše enako ali isto antipod vode – ogenj. Dva sovražnika z istimi gibi radosti.

Šum vode je naraščal kakor orkester, ko se oglašuje. Padal sem v valovih in voda me je povlekla tik do roba, ko sem se pobral in ušel novemu, še večjemu in še srditejšemu valu.

Bil sem okopan in slan.

Vse naslednje dneve sem še enkrat bral Lipuševega Tjaža . . . Bral sem ga počasi in z užitkom, kakor da srebljem školjko. Na koncu sem moral priznati, da je knjiga vendarle imela neznamenit vpliv na nerazsodno dejanje Francevo . . . *Sin Koroške, Tjaž, je nekako preskočil na sina Dolenjske, Franca.*

In sem se spomnil Franceve pripovedi o dogmatskem seminarju, kjer jim je škof zažugal s tem romanom kot ognjem pekla. Saj v njem res ženske pokončujejo božje sinove s fantazijo svojega oblega mesa, toplega kakor krušna peč.

So ga – in ga še bodo.

Če je kaj izzvalo Franca Zabreta v čudno dejanje, *žaganje glave*, ga je samo četrto poglavje (o drvarjih) in peto (o poslednjem praskanju). Morda kaj malega tudi drugi erotični deli teksta. O Nini in Cici.

Težko pa Tjažev skok v smrt.

Saj ga Franc ni posnemal v tem in je še živ.

Deloma se ga je dotaknilo še *Poglavje o zemljah in vseh drugih zemljah.*

Žal pa je to težko določljivo po analogiji in vaškem zdravem razumu, ki se vsako jutro spremeni v vseslutnost in pregleduje ženske trebuhe . . . Franc je za vse to teološko razmišljal više kakor rimska šola božja . . .

Res hudo mi je bilo samo zaradi hlačk, ki sem mu jih bil pustil na mizi iz nekega objestnega fantovskega humorja. Zelo verjetno pa je, da je za vsem tem tičal tisti preskok (*Tjaž-Franc*). In sicer s te nežne tkanine, polne enkratnega spodnjega telesnega vonja, ki ga ne sperejo nobene varikine, potem oblika, ki je kakor oblekica dojenčka – v vsem tem trojnem je nekaj tako milega, da zares zgubiš glavo in greš rezat glave vsem svetnikom. Ni kaj! Življenje je bolj v tkanini kot lesu . . . Morda je Franc hlačke razgrnil po branju brevirja in se zagledal v čipko, kjer leži zrelo privlačnega vulkana. Moral je imeti v trenutku hude motnje. Saj pri spolnem aktu ni lepšega trenutka od tistega, ko sfrčijo hlačke z ritke nekam v podnožje in je bitka za vse s tem dobljena.

Ni čudno, da je šel in odrezal glavo Filipu.

Povero Frančeško! (Ubogi Franc!)

Streslo me je, ker sem se ovedel svoje napake. Pa tudi seveda škofove, ki je s Tjažem kot svinjarijo mahal duhovnikom na seminarju. To je tako kot v Tacnu, kjer kadetom predavajo o alkoholizmu kot začetku kaznivega dejanja, ko pa imajo kadeti v žepu žepnino in prost izhod, gredo v pivnico in se ga nažgo in so tako v prvem štadiju kaznivega dejanja. A ker si sami pišejo kazni, si je seveda ne bodo, saj niso trapasti, duhovniki pa tudi ne bodo prešli mimo *Nine* ali *Cice* kar tako . . . Si bodo že dali odvezo – drug drugemu. Tako je pač z vero na tem svetu – in grehom.

O ženski ne smemo razmišljati kot pogubljenju. Nasprotno, ob njih mora misel teči kot o vstajenju. Vstajenje se je vendar dogajalo pod žensko svetlobo. In se še godi. Bog je obudil svojega sina s silo ženske ljubezni.

Oh ti moj ubogi, ubogi – Franc!

Dogodek z njim me je globoko prizadel in prevzel.

Tjaža sem šel brat v četrto in peto. In še ga prebiram, kadar le utegnem. Vse drugo odložim in se vračam k Tjažu.

K Zmotam.

Kako prefinjeno je Lipuš izrekel neke stvari, in strnjeno. Res – to so zmote naše. Zelo verjetno je pa Lipuš odrinjen pisatelj in osumljen blasfemije. Napada na absolutnost . . .

Odločil sem se, da se spopadem s škofom, svojo drugo taščo moškega spola . . . Pa ne iz oči v oči. Pismeno.

Napisal mu bom pismo.

Dolgo sem razmišljal o hlačkah svoje žene, kaj naj napišem o tem škofu . . . Če bi rekel, da so moje in ne Franceve, bi stari zagotovo rekel, zakaj pa jih nosite s sabo v farovž. Ali je bila žena pri vas na obisku? Ko pa ve, da ni bila. Našel sem tretjo varianto: Emila Zolaja in naturalizem kot literarni stil. Povedal mu bom, da sem opisoval žensko jutranje oblačenje in sem tisti najdeni primerik imel pač zato pri sebi, da sem ga zgolj gledal in kot predstavo opisoval . . . In da sem to potem pač tam pozabil, ko sem na vrat na nos zapuščal tisti polarni mraz. Hlačke so pa last moje soproge . . . O vsem drugem pa bom seveda molčal, da, denimo, resnično religijo proizvaja neko osnovno načelo človeške narave, v kateri sta oba počela – narava kot razodetje (transcendentalna logika).

Vedel sem, da se v življenju kakor zgodovini dogajajo vedno stvari, ki so v dosegu največjega nesmisla. Morda za to ve tudi škof in mi finta z naturalizmom uspe. S tem pa tudi sledi odpuščanje po kipu Francu. Filip bo sicer brez trupa, ker je pokurjen, glava pa bo le ostala in Franc tudi.

Zapisati pa bi moral še neko misel, ne svojo, ampak povzeto po J. U., da absolutno deluje samo takrat, kadar smo res v moči vere do njega, zaupanja – ter zahvale. Samo takrat Bog res človeka rešuje, drugače ne, pa če imamo na sebi še tako lepe liturgične kijklje.

Vendar tega nisem zapisal, ker sem se bal, da naju s Francem obdolži skritega lutrovstva.

Moral sem biti zelo zelo previden.

Pismo sem pisal in prepisoval več dni, se predajal modrinam neba, ki so ob morju vedno drugačne. Tako ob urah dneva kot ob dnevih v tednu. Opazoval sem oblake, te veke iz kvasa, in se zaziral v koreniko kozmične zavesti.

Naposled sem pisanje zalepil in ga odvrigel v nabiralnik kot nekaj zelo strupenega in gnusnega.

Tedaj pa se je okoli mene strnila tihota. Nastala je žarnica iz zraka in družbene izolacije. Nihče več me ni pogledal. Nobeden se ni več zmenil zame. Roman Pajtlar me ni več vabil na spovedna srečanja v Marijino cerkvico.

Žena je dalje ubijala prah po prostoih in živela, kakor so jo bili naučili. Jaz, kakor me niso: neumit sem hodil ob morju ure in ure in za mano so

stopicali špiclji slovenskih obveščevalnih služb. VOS in POS. Vozil sem se v savudrijski borov gozd, na steze, kjer sva nekoč hodila skupaj s pokojnim V. C. Vdihaval smolnato vlago, izdihe lesa, prisluškoval teku srn, ki so prihajale odžejane z obale, kjer so pile iz vodnih virov, ki so se prikazali šele ob osekah.

Žena je verovala v red, jaz pa sem ga kršil, kjer sem mogel. Bilo bi imenitno, ko bi mi delala družbo in hodila skupaj z mano naga po Savudriji, obuta le v snežke. A kaj, ko ženske po nekem pravilu smejo na sprehod šele ob nedeljah popoldne kakor vojaki. Ko vse pomijejo in pospravijo. (Za dve uri samo.)

Seveda pa škofovega odgovora na svoje pismo nisem dočakal.

Roman Pajtler mi je potem ob nekem srečanju namignil, da je pismo prišlo do naslovnika in da mojega pojasnila niso ugodno sprejeli... Franc pa da je v nekem samostanu razkladalec premoga (*kolna*), gnoja in otave. Zdravstveno pa da se krepí. Sicer je pa obljubil že četrtrič pokorščino.

Komu pa? sem vprašal.

Bogu in škofu.

V redu. In kaj enemu in kaj drugemu?

Prvemu, da mu bo zvesto služil, drugemu, da ga bo ubogal.

Glejte, Roman Pajtler... Oba sva služila vojsko in oba sva prisegli celo podpisala, da bova dala življenje za domovino (*ako bude treba*). Vse to se je godilo pod Titovo podobico. Prislege so pomp za labilna in primitivna čustva. Ali veste, kaj sem takrat mislil v Surdulici, ko sem prisegal: *Kurc pa domovina in Josip Broz-Tito*. Ti crkni za domovino, saj te dobro hrani in plačuje. Vse imaš – jaz pa žrem póparo. Tako sem prisegel in tako je priseglo vsaj še petsto remcev (mladih soldatov). Saj ste bili remo, ne? In vi ste prisegli podobno... Jaa, jaa, je hripavil, ampak tako v cerkvi ne gre kot na apel placu. Ne moreš reči Bogu kurc in podobno. Bog ni Tito.

Nisem rekel, da ste rekli kurc Bogu.

No, ja, no ja...

Prisege so prisege, Pajtler. Tudi Bogu. Kaj pa, če se Bog smeje in reče sam pri sebi: *Klinc pa še Franc Zabret!*

Tega pa Bog nikoli ne reče. Bog ne govori človeškega jezika. On govori v globokih in pristnih čustvenih razmerjih s človekom.

To pa ja... Vsekakor s čustvi, sem priznal. Ampak če človek pade in ne more iz kakršnegakoli razloga vzdržati v razmerju prisega človek Bog, Bog človeka ne pošlje na opazovanje. Se vam ne zdi?

Celo v smrt. Njega razjeda silno ljubosumje...

Ali ni prizanesljiv?

Spogledala sva se in se smehljala drug drugemu, nenadoma pa je Roman Pajtler izbruhnil in me ozmerjal z demagogom.

Videli boste, sem rekel, da je Bog drugačen kot partijski tajnik. In sem povedal, da se maščuje, kadar se, zelo nemaščevalno.

Toda *maščevanje gre meni*, je vpil hripavo Roman Pajtler. Meni!

Ne vem, če gre njemu, ampak vsak si ga skuha predvsem sam. Vsekakor po neki duhovni predobljubi. Morda res po Bogu.

Po Bogu, po Bogu...

Stala sva nasproti taverne, iz katere je vrela rock glasba. Mimo so hodile mladenke v bikinkah in s šobami, krvavimi od šminke. Se nama posmihale in naju vabile nase kakor cvetje čmrlje in ose. Slišale so besedo Bog. Videle pa še ne. Čez petnajst let vidiš nedoločno stati nekje tudi to besedo kot živo meso...

Ker je že nekaj vpil o maščevanju, ki gre *njemu*, sem Romanu Pajtlerju povedal družinsko zgodbo, tragedijo, o stricu, ki so ga zverinsko ubili – umorili partizani. Odsekali so mu tetovirano roko in jo vrgli daleč proč od trupla, katerega pa so tako iznakazili, kakor da so ga hoteli pojesti. Šele po roki, ki je bila nekako cela, smo spoznali, da je truplo njegovo in da je stric šel čez. Za zaveso življenja. In ta revež ni naredil drugega, kot odstopil delavnico nemški žandarmeriji za postojanko. Seveda jo je moral, saj so mu to preprosto ukazali... In kaj naj bi! Pohobljal majorja po riti? To vse so partizani natanko vedeli. Nič se jim ni dalo dopovedati, da je bil to *muss sein*... Zvedeli smo, kdo je stricu roko v komolcu odrezal z lovskim nožem. Sledili smo mu kakor noč vsepovsod, dokler ni zapustil kraja in odšel iz našega življenja in tudi že spomina... Nekoč pa ga je služba le prisilila, da je prišel zelo blizu svojega kraja in tudi dejanja. Vozil je helikopter. Nekoga je prišel reševat v tiste stene. Ker ga niso znali vkrcati, je sestopil in šel na pomoč. Vijak se je medtem vrtel, vrtel, vrtel... On pa je stopil tako nesrečno v njegov doseg, da mu je odkosil glavo. Ta se je skotalila s platoja v prepad in odskakljala v neznano. Žoga, polna lepih kodrastih las. Nikoli več je niso našli... Vidite, tako se mi maščujemo sami sebi, sem dejal. Bog je tu odsoten.

Mogoče, mogoče... A-ha, a-ha. Ja, ja... Ožemal je z roko špičko svoje bodeče brade in sledil neki svoji skriti misli, ki je ni želel odeti v vidnost besede.

Od tega srečanja dalje se ni želel pogovarjati z mano. Ali me je spregledal ali zavil proč, vsekakor se mi je izmikal in ni več želel razpravljati o ubogem Francu Zabretu – svojem bratrancu.

Jaz pa sem vseeno zvedel, da so ga iz opazovalnega oddelka – in kasneje iz samostana, kjer je res nakladal in razkladal premog – poslali na zdravljenje v psihiatrično bolnišnico, kjer je bil kakor po božjem naključju šef moj prijatelj. Takoj sem izkoristil priložnost in ga šel obiskat. Ordinarijeva diagnoza je bila seveda Sveti Filip Betsajdski, prijateljeva pa čisto nekaj drugega – *pregon človeka, ki je postal uporen*. Prijatelj pa seveda pri tem ni hotel sodelovati. Človek vendar ne more biti pokoren obljubi, ki jo je dal v čustvenem zanosu in razumsko prizadet. Koliko zakonov gre zaradi takih obljub v nič. Stvari so v življenju težke in jih ne moremo premagovati samo z obljubami. Obljube se pretrgajo kakor niti. Ker tudi niti so – čustvene niti. Življenje je vendar več kakor podpis. Dosti več od Mojzesa in njegovih desetih zapovedi. Zapovedi so eno, drugo njihovo neznano nam breme... Prijatelj je bil pameten in ni hotel uničiti Franca Zabreta.

Brž ko sem se pricijazil pred veliko bolnišnico, kjer je stik z ono drugo stvarnostjo resničnost, so me pri priči obiskali en Jezus, dva sveta Jožefa in trije svetniki – Bonifacij, Servacij in Dominik. Vsi naštetni so potrebovali nekaj dinarčkov. Zakaj? sem vprašal te onkrajske ljudi – sence. Jezus je odvrnil: *že za kaj*, medtem ko sta sveta Jožefa bila zelo konkretna: prvi za herba bonbone, drugi za cigarete... Popadla me je groza, ko sem stopal skozi ta nebeški paradiž v glavno ordinacijo k prijatelju. Ta pa je bil čisto miren in me prijazno sprejel ter se mi smejal. Na meni je videl, da sem se srečal z onim svetom – duhovno prisposodbo človeka, ki je umrl. Videl je vseh pet halucinacij.

Prisedel sem k veliki mizi, na kateri so ležali križem kražem nepopisani obrazci receptov, telefonska centrala je utripala, klici so bili namenjeni predstojniku, on pa se ni niti zmenil za tolikšno razsvetljavo.

Iz parka je pridišala pravkar umorjena visoka trava, njen žalni vonj. Seno, ki kliče strele in grom nase. Trava je globoko čustvo, ker je obleka obličja, ki nas bo nekoč použila.

S prijateljem sva strmela drug v drugega. Videla se nisva že izza časa Aleksandre Kornhauserjeve... Deset let je bilo mimo.

Prijatelj me je ocenjeval z vidika nebes-halucinacije. Zdel sem se mu še vedno zelo skalnat in prsten in daleč daleč od kakega svetništva.

Zasmejal se je, rekoč: Cigani letijo v nebo, Slovenci pa naravnost k meni.

Mnogo?

Kar dosti za tale ubogi milijonček. Sveta vera pomaga videti drugi svet prej, kot je navada.

Torej je krščanstvo negativen element?

Povsem – tako, kot je.

Je še kako drugo razen tega?

Nisem teolog, moram pa priznati, da bi tu moral biti predvsem to.

Rekel sem: srečal sem dva sveta Jožefa, tri svetnike – Bonifacija, Servacija in Dominika.

Oh, teh je še več in so čisto miroljubni.

Kako pa kaj Franc Zabret?

Saj ga bova poklicala. Kako naj ti rečem: zdrav je. Pôje vesele narodne, tisto najraje, *Dekle, daj mi rož rdečih* in tej podobne. Hodi s svojo kompanijo maševat. Zapro se v cerkev in so tam več ur. Mašuje – in sploh je drug človek. Potem pa objeti primarširajo nazaj na oddelek kakor s športnega dneva otroci, šahirajo, berejo in gledajo televizijo.

Ali kdaj pove, zakaj je svetemu Filipu odpilil glavo.

Prijatelj – predstojnik se je zasmejal in rekel: Les, les, les. To ni glava; to je najbolj pomembno. Njega je zanimalo samo eno: ali je to res glava ali le les. Na srečo je bil – les. Škof pa še danes trdi, da je odžagal apostolu glavo. Veš, tukaj je neki kipar, ki je delal iz lesa sveto Kunigundo. Neko dobrotno srednjeveško graščakinjo, ki je v tistem krutem času opravljala dobra dela. Ponesrečila se mu je in ji je naredil globok prsni izrez, da se je videlo obilno in lepo oprsje. Mama njegova pa je bila silno huda in ga je

toliko časa zaradi tega dekolteja žrla, da je fanta popadel ob jezi še neki višji strah in ji je požagal – vrat. In od takrat je tu.

Pa kaj je to?

Čustvo, čustvo... Pozabiti mora, če bo mogel.

Medtem je dal poklicati Franca Zabreta. Ta je potem kmalu prišel. Lepo, skrbno oblečen. Daleč od nekdanje zavrženosti in minija za nohti. Mlajši skoraj za deset let.

Udobno se je namestil nama nasproti. Čisto negiben, z obrazom in telesom je čakal, da se začne *zdravljenje*.

Z ničemer ni pokazal, da me pozna.

Rekel sem: *Franc!*

Zabret ni odreagirjal na moj klic. Spreslišal ga je.

Gospod Zabret, poznate tega gospoda, ki vas je prišel obiskat? je rekel prijatelj – psihiater.

Nekaj malega že, je odvrnil.

Bi mu pokazali svojo sobo?

A pod v nji?

Pod, pod, da.

A ta, ki se sveti kakor na jajcih sonce?

Malo, da nisem planil v silen, neugasljiv smeh, a sem se vzdržal.

Franc pa je postal ob teh besedah, sonca na jajcih, čisto reven, izmozgan.

Prijatelj se je smejal.

Franc pa je bil onkraj sebe in ni razumel ali pa je in ni hotel oziroma upal tvegati.

Vprašal sem ga po Pišnici in polarni zimi, po moljevi juhi, ki sva jo natepala in pokopavala Minceljna Nadliškovega. Obšel ga je samo neki kovinski rob nasmeha ali joka, bogvedi kaj od obojega je bilo tisto svetljenje na ustih.

Franc je vztrajno molčal, ni se pustil izzvati. In prijatelj predstojnik mu je naposled dovolil, da je zapustil ordinacijo.

Podala sva si roko, toda v njegovih očeh je bila sreplota. Mrena. Ni več videl tega sveta tako kot nekoč. videl je samo gnus in krutost. Bolečino.

Poslej ga nisem nikoli več videl ne srečal. Dosegli so me sicer glasovi, da še živi, a je od vsega odmaknjen.

Vrnil se je spet k pokorščini, ki jo je nesrečnik obljubil nekoč in ki ji je kanil ubežati.

Škoda, ni mu uspelo.

Vsi pa, ki smo jo zavrgli in prelomili, smo se vsaj za nekaj časa rešili.